

॥ तस्य वाचकः प्रणवः ॥

रुतभभरा

आत्मनो हिताय जगतः सुभाय



‘योग’ भिक्षा लावीओ, ‘भिक्षु’ णनी गुरुद्वार;
मुमुक्षु जइर पामशे, सौनो मुजमां भाग.

પ્રેરણાદાયી પત્ર

અમદાવાદ.

તા. ૩૧-૧૨-૯૪

પરમ આદરણીય મહારાજશ્રી યોગલિમ્બુજી,

સવિનય જણાવવાનું કે “ઋતમ્બરા” નો ત્રિમાસિક અંક (જન્યુ. - ફેબ્રુ. - માર્ચ - VOL IV - 94-95 ISSUE-III) મળ્યો. વાંચ્યો, વિચાર્યો, આનંદ થયો.

“અમૃત મહોત્સવ”નો લેખ બહુ જ ગમ્યો. આજ સુધી અમૃત મહોત્સવ ઊજવનારા પાણ જાણતા નહીં હોય કે અમૃત મહોત્સવ એટલે શું ? ચીલાચાલુ મહોત્સવ ઊજવ્યો એટલે પત્યું. આપશ્રીએ મહોત્સવ ઊજવનારા અને જેનો ઊજવાય છે તેઓ માટે સાચી સમજણ અને યોગ્ય માર્ગદર્શન આપ્યું છે. ખરેખર તે અમૃત-નિર્ઝરણીઓ જ છે. “નિર્વસનીપણાની સાચી સમજ” - આ લેખ પાણ ખરેખર મનનીય છે. આવાં અમૃતઝરાણાં વહેતાં રહે એવી અપેક્ષા સાથે.

આપનો પ્રેમાનુરાગી,
ગુરુબંદા શામળાજીના
જય નારાયણ - સીતારામ.

ઓમ્ પરિવારના કાર્યક્રમ :-

(૧) ઓમ્ગુરુદેવ જયંતી	પંકજભાઈ શાહ અશોક એપાર્ટમેન્ટ, સેન્ટ્રલ બેંકની સામેની ગલીમાં, સી. એન. વિદ્યાલય પાસે, આંબાવાડી-અમદાવાદ.	૨૫-૧૦-૯૭ શનિવાર ૪થી૮(સાંજે)
(૨) બેસતું વર્ષ (નૂતન વર્ષ)	નેષધભાઈ બાસ ૩, ગંગાધર સોસાયટી, સરદાર પટેલ સ્કૂલ સામે, મણીનગર, અમદાવાદ-૮	૧-૧૧-૯૭ શનિવાર ૭થી૮(સવારે)
(૩) દેવદિવાળી નિમિત્તે	દામોદરભાઈ પટેલ મુ. પો. ગોવિંદપુરા, તા. કડી, જિ. મહેસાણા.	૧૬-૧૧-૯૭ રવિવાર ૧૦થી૩(સવારે)

સૌને નૂતન વર્ષના વંદન-અભિનંદન-આશિષ

ઋતમ્બરા

(ઋતમ્બરા એટલે અનુભવયુક્ત સત્યથી ભરેલું)
(બહુજનહિતાય - બહુજનસુખાય)
ઓક્ટોબર - નવેમ્બર - ડિસેમ્બર (ત્રિમાસિક)

VOL - VII (97-98)

ISSUE - II

માનદ તંત્રી - નેષઠ વ્યાસ

પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજીની જીવનગાથા

- યોગભિક્ષુ

સંકલન : નેષઠ વ્યાસ

જૂનાં સંભારણાં

(૧) વર્ષો પહેલાંની - સાવ બચપણની બધી વાતો અત્યારે યાદ કરી રહ્યા છીએ. સાવ નાના હતા ત્યારે મોસાળમાં ખૂબ જતા. મોસાળ જવાનો બહુ હરખ. હળવદથી ટ્રેનમાં બેસીએ અને જામવાડા સ્ટેશન ઊતરીએ. જામવાડાથી ત્રાણ ગાઉ ચાલતા ચાલતા કલ્યાણપુરા પહોંચીએ. એ વખતે બંને મામા કલ્યાણપુરા રહેતા. આ કિસ્સો સાવ નાના હતા ત્યારનો છે; એટલે કે ઉપરનું બાંડિયું (હાફશર્ટ) જ એકલું પહેરેલું હોય, ચડી (હાફપેન્ટ) પહેરેલી ન હોય અને નાગાંપૂગાં નાનાં નાનાં ટાબરિયાં રખડપટ્ટી કરતાં હોય એ ઉંમરની આ વાત છે.

ગામમાં રામજી મંદિર હતું. ત્યાં સાંજે રોજ આરતી ધાય ત્યારે નાનીમોટી ઉંમરનાં સૌ ભાઈબહેનો હાજર હોય. આરતી પૂરી થયા પછી ઘડીક સૌ બેસે અને ધ્યાન, ભજન, ધૂન વગેરેનો લહાવો લે. તે વખતે અમારા જેવાં ટાબરિયાંની ટોળકી પણ ત્યાં પ્રસાદી ખાવા પહોંચી ગઈ હોય. કોઈએ એકલું બાંડિયું તો કોઈએ એકલી ચડી પહેરેલી હોય. અમે પણ મંદિરમાં પ્રસાદી ખાવા પહોંચી ગયેલા. આરતી પતી ગઈ, પ્રસાદી વહેંચાઈ ગઈ. ટાબરિયાંની ટોળકી ધમાચકડી કરતી કરતી બહાર નીકળવા લાગી. મોટી ઉંમરનાં માજીઓ બેઠેલાં હતાં ત્યાંથી અમે પસાર થયા. ત્યાં એક માજીએ અમારું અટકચાળું કર્યું, અમારા બે પગ

વચ્ચે હાથ નાખ્યો. તેથી અમે તેમને ધડ દઈને પાટુ મારી દીધી અને પછી ભાગવાની કોશિષ કરી તો મંદિરમાં ઉપસ્થિત બધા એકી સાથે બોલી ઊઠ્યા કે ભાગિયો (હું મોસાળમાં હતો એટલે બધા મને ભાગિયો કહેતા) માજીને લાત મારીને ભાગ્યો.... પકડો એને. એક ભાઈએ અમારો હાથ પકડી લીધો અને વઢવા લાગ્યો કે, 'કેમ અલ્યા, માજીને લાત મારી?' લાત મારવાનું સાચું કારણ જાણાવવાથી બધાને આટલો બધો સંકોચ અનુભવવો પડશે તેની આપણા જેવા બાળકને શું ખબર હોય? તેથી અમે ધડાક દઈને ખૂબ મોટા અવાજે જવાબ આપ્યો કે "એ માજીએ અમારી મુતેળી (મૂત્રેન્દ્રિય) ખેંચી." આ અમારા શબ્દો સાંભળીને સભાના લોકોના મુખમાંથી નીકળી પડ્યું કે 'હાય...હાય... અરરર...' આ મોકો જોઈને અમે ઝટકો મારીને એ ભાઈના હાથમાંથી અમારો હાથ છોડાવી દીધો અને મુઠીઓ વાળીને ખેંતાલી મૂક્યા; તે..વહેલું આવે મામાનું ઘર... અસ્તુ.

(૨) ગામડામાં સાંજે રોજ દૂધ લેવા જઈએ. જેઓ દૂધ વેચતા હોય એમના ઘરે મામા અમને દૂધ લેવા મોકલે. અમારા મોટામામા હતા તેઓ આજીવન અપરિગ્નિત રહેલા અને ખૂબ જ પવિત્ર અને સાસ્તિકપણે

જીવન જીવેલા. તેમનો અમારા તરફ અદ્ભુત પ્રેમ. તેઓ અમને રોજ સાંજે દૂધ લેવા માટે મોકલે અને કહે કે ફલાગી શેરીમાં ફલાગાભાઈને ત્યાંથી દૂધ લઈ આવો. આમ કહીને લોટો અમારા હાથમાં આપે. બેટલાનું દૂધ લાવવાનું હોય એટલાનું પરચૂરાણ લોટામાં નાખે અને કહે કે 'બેના ઘરે દૂધ લેવા જઈએ તેના બારાણામાં પેસીએ કે તરત લોટામાંના પેસા ખખડાવીએ એટલે ઘરનાં ખબર પડે કે આ રોકડિયો ઘરાક છે, ઉધારિયો નથી; એટલે આપણને તેઓ દૂધ આપે. જો તેને એમ લાગે કે આ ઉધારિયો ઘરાક છે તો તરત દૂધ આપવાની ના પાડી દે કે દૂધ નથી. એક વખત ના પાડી દીધા પછી તે હા ના પાડે. એટલે પહેલેથી જ એમને લોટામાંની પરચૂરાણ ખખડાવીને ખાતરી કરાવી દેવી જોઈએ કે આ રોકડિયો ઘરાક છે.' વળી જો શેરીમાં જવાનું હોય ત્યાં ફૂતરું કરડવાની બીક હોય તેથી સાવધાનીરૂપે, રક્ષાણ અર્થે હાથમાં એક સરસ મજની લાકડી આપે. તો આમ, મામા દ્વારા આડકતરી રીતે જ મનોવિજ્ઞાનની તાલીમ પણ મળ્યે જતી.

અમારા નાના મામા પ્રાણલાલમામા બહુ કડક મિજાજના - મિલિટરી મગજના. બહારવટિયાઓને પકડવાનો જોશો મિજાજ ધરાવે તેઓ એવા સ્વભાવના જ હોય ને !? અમે બીજી શેરીઓમાં રમવા ગયા હોઈએ અને સરખેસરખા લડી પડીએ અને જો રોતા રોતા ઘરે જઈએ, અને જો એ વખતે નાના મામાની હાજરી હોય તો સોટી લઈને સામા આવે અને કહે કે 'રોતો રોતો ઘેર કેમ આવ્યો ? ફટકારું બે-ચાર ? રોતા રોતા ઘેર આવે એવા છોકરાનું મારે કામ નહીં. તું તારે તારી જોડે જો લડવા આવે એનાં ટાંટિયા ભાંગી નાખજો, જરાય બીક રાખીશ નહીં; હું બેઠી છું. પણ જો રોતો રોતો બીજી વાર ઘેર આવ્યો તો તારો ટાંટિયો ભાંગી નાખીશ.' પરંતુ આપણને તો ગર્ભસંસ્કાર જ એવા મળેલા કે ત્યારથી માડીને અત્યાર સુધી કોઈના ટાંટિયા ભાંગવાની વૃત્તિ જ નથી થઈ. આપણા ટાંટિયા કોઈ ભાંગે નહીં એના માટે ખૂબ સાવધાન રહેવું અને આપણે કોઈના ટાંટિયા ભાંગવા નહીં; એ પદ્ધતિએ જ આખું જીવન જીવ્યા. અસ્તુ.

(૩) ગામડાંમાં ખેતરોમાં કપાસની મોસમ પતી જાય, કાલાં વિગાઈ જાય, ત્યાર પછી નાનાં નાનાં છોકરાંઓ ખેતરોમાં સલો કરવા જાય. સલો કરવો એટલે કાલાં વિગાઈ ગયા પછી

જો રૂનાં પૂમડાંઓ આખા ખેતરમાં ઊડી ઊડીને વાડોમાં, ધોરિયામાં, સાંદિયુંમાં વગેરે સ્થળોએ ચોટી ગયાં હોય તે બધાંને વીણીવીણીને ભેગાં કરવા તેને સલો કર્યો કહેવાય. બાળકો સલા દ્વારા જો કપાસ ભેગો થયો હોય તેને મીઠાઈવાળાની દુકાને આપી દે અને બદલામાં મૂલ્ય પ્રમાણે મીઠાઈ મેળવે. ખાસ કરીને એ કાળમાં મુક્તી નામની મીઠાઈ મીઠાઈવાળા વેચતા. સલો કરી, બદલામાં ખાવાનું મેળવી, ખાઈ અને છોકરાઓ જલસા કરે. ગામડાંમાં બાળકો માટે આ પણ એક મનોરંજનનો વિષય.

બધા છોકરાની જોડે અમે પણ એક વાર ખેતરમાં સલો કરવા પહોંચી ગયેલા. પાછળથી મોટા મામાને ખબર પડી. તેઓ અમારી પ્રકૃતિથી પૂર્ણ પરિચિત. અમારે અડધા કલાકે અને કલાકે પાણી પીવા જોઈએ. ખૂબ તરસ લાગે. દિવસમાં ખૂબ પાણી પીએ. એટલે મોટા મામા તો ખૂબ ગભરાણા-મૂંઝાણા કે 'હવે શું થશે ? ભાગિયો આવા તાપમાં ખેતરમાં ગયો છે, ત્યાં શોષ પડશે, તરસ્યો મરી જશે.' એટલે એમણે તો ઠંડા પાણીનો એક લોટો ભર્યો અને ભીના કપડામાં બાંધ્યો. એક હાથમાં લીધો લોટો અને બીજા હાથમાં લીધી નેતરની સોટી. ગોતતા-ગોતતા, ગોતતા-ગોતતા ખેતરે આવ્યા. પહેલાં તો તેમણે સોટી સંતાડી રાખી અને ઠંડું પાણી પિવડાવ્યું; અને પછી ખૂબ ખૂબ બીક બતાવી. એમનું પોતાનું જ શરીર એટલું બધું ક્રોમળ અને નાજુક કે લાખ રૂપિયા આપો તોય ખરા બયોરે તેઓ ખેતરમાં કદી ન આવે પણ અમારા તરફની મમતા એમને ઠેઠ ખેતર સુધી ખેંચી લાવી. ઘરે લઈ જઈને, સામે બેસાડીને ખૂબ સમજાણ આપી કે 'બે ખોબા કપાસનાં પૂમડાં ભેગાં કરવામાં કેટલી તકલીફ પડે ? અને એ કપાસની મળે ત્યારે પાંચ-દસ મુક્તી. તારે મુક્તી ખાવી હોય તો બે-પાંચ રૂપિયા મારી પાસેથી માગીને લઈ જવાના અને મુક્તી ખાવાની; પણ હવે કદી ખેતરમાં સલો કરવા નહીં જવાનું.' બાળકોને પાંચ-સાત રૂપિયાની કે પાંચ-પચીસ મુક્તીની ક્યાં પડી હોય છે ? આ તો એમનો નિજાનંદ છે, એમની મસ્તી છે, એમનું મનોરંજન છે. આ બધી વાતની ખબર મોટાને ક્યાંથી પડે ? ઘાયલકી ગત ઘાયલ જાણે. મોટા મામા આ બધું અમારા તરફના પ્રેમને વશ થઈને કરી રહ્યા હતા. એમના પ્રેમની શું વાત કરું ?! છેલ્લે છેલ્લે ખંડેરાવપુરામાં ત્યારે બીમાર પડ્યા

અને હવે શરીર નહીં ટોકે એવું લાગ્યું ત્યારે તેમણે હળવદ મારી બા ઉપર કાગળ લખાવ્યો કે બેનને માલૂમ થાય કે તમે જલદી આવી જાઓ. સાથે મુગટને જરૂર લેતા આવજો. કાગળ વાંચીને અમે ખંડેરાવપુરા પહોંચી ગયાં. ત્યાં પછી મોટા મામાએ અમને કહ્યું કે 'તને અહીં શા માટે બોલાવ્યો છે, ખબર છે ? તારે બહાર બારાણામાં જ બેસી રહેવાનું, કોઈને પણ મારા ખબર-અંતર પૂછવા માટે અંદર નહીં આવવા દેવાના; બહારથી જ સમજાવીને પાછા વાળી દેવાના.' છેલ્લે શર્મર છોડ્યું ત્યારે હાથ અમારી ડોકમાં નાખી દીધેલા અને એ સ્થિતિમાં જ એમણે દેહ છોડેલો. અસ્તુ.

(૪) અમારાં બાને મગજની અસ્થિરતાનું દર્દ લાગુ પડી ગયેલું. કુટુંબના વડીલો પાસેથી સાંભળેલું કે બાને સુવાવડના એક પ્રસંગમાં પૂરેપૂરી દેખભાળ ન મળવાને કારણે અથવા જો થયું હોય તે, પણ ત્યારથી તેમને મગજની અસ્થિરતાનો રોગ લાગુ પડી ગયેલો. એટલે હરખનો કોઈ મોટો પ્રસંગ હોય કે કોઈ મોટા શોકનો પ્રસંગ આવી પડે તો તેમનું શિથિલ થઈ ગયેલું મગજ એ ધક્કો ઝીલી ન શકે અને અસ્થિર થઈ જાય. આ અસ્થિરતાના પ્રસંગ અવારનવાર બનવા લાગ્યા. તેથી અમારા બંને મામાને એમ લાગ્યું કે બેનને આપણા ત્યાં લઈ આવીએ અને તેમની સારવાર કરીએ. નાના મામા નિસર્ગોપચારમાં ખૂબ માનવાવાળા હતા અને નિસર્ગોપચારનો લાભ ઘણા બધાને આપતા પણ ખરા. કુટુંબમાં પણ સૌને એ વાત ગળે ઊતરી કે ભલે કલ્યાણપુરા જતાં હોય, તેથી બાને કલ્યાણપુરા લઈ જવામાં આવ્યાં. અમે પણ તેમની સાથે કલ્યાણપુરા ગયેલાં. કલ્યાણપુરામાં એક ઓળખીતાની વાડીમાં બા માટે સરસ મઝાની જવાસાની ઝૂંપડી બનાવી અને તેમાં તેમને રાખ્યાં. અમો સૌ આખો દિવસ અંદર, બહાર બધે અને ફરતું એ ઝૂંપડીને પાણી છાંટવા કરીએ અને ઝૂંપડીને ઠંડી રાખ્યા કરીએ. વાડી, ચારે બાજુ અનેક પ્રકારનાં શાકભાજીઓ અને ફળનાં ઝાડથી લચી પડેલી, એ કારણે પણ વાડી ખૂબ ઠંડી-ઠંડી રહે. વાડીમાં આખો દિવસ કોસ ચાલતો હોય તેનો કિચુડ...કિચુડ... અવાજ કાનોમાં પ્રવેશીને કોઈ અનોખા આનંદની પ્રતીતિ કરાવે. કોસનું પાણી જો થાળામાં ધસમસાટ કરતું ઠલવાતું હોય તેમાં બા અવારનવાર સ્નાન કરવા પહોંચી જાય. તેઓ સ્નાન કરવા જાય કે વાડીમાં ગમે ત્યાં ફરતાં હોય તો

કોઈ તેમને ટોકે નહીં કે ટોકીને ઉશ્કેરે નહીં તેની ખાસ સૂચનાઓ અપાયેલી. રાત પડે એટલે અમે વાડીએથી ઘરે જઈએ. બા પાસેથી છૂટા પડવાનું ગમે નહીં. એ વખતની ઉંમર એવી કે બાને છોડી શકાય નહીં; પણ તોય ઘરે પાછા આવતા રહેવું પડે. વળી બીજો દિવસે સવારમાં પાછા વાડીએ પહોંચી જઈએ.

એક દિવસની વાત છે. રાતનો દસેક વાગ્યાની આસપાસનો સમય હશે. ચાંદની રાત. નાના મામાનો રોજનો નિયમ, એ જ ટાઈમે દિશાલંગલ (જાજરૂ) જવાનો અને પછી આવીને સૂઈ જવાનો. એ નિયમ મુજબ તે દિવસે પણ મામા હાથમાં પાણી ભરેલો લોટો લઈ ઉઘાડા શરીર દિશાલંગલ જવા નીકળ્યા. તેમના ગયા પછી ઝૂંપડીમાંથી બહાર નીકળી મોટા મામાએ અમને ખૂબ સમજાવુ આપી કે 'નાના મામા દિશાલંગલ ગયા છે ત્યાંથી હનુમાનજીનું સ્વરૂપ લઈ અને પાછા આવશે. તે હુપ... કરીને હાક મારીને આવે ત્યારે તું ડરી ન જતો. તેઓ તો હનુમાનજીના સ્વરૂપમાં મામા જ છે. બાની ભ્રમણા ટાળવા માટે આ બધી ગોઠવાણી કરી છે.' બાને હનુમાનજીમાં બહુ શ્રદ્ધા એટલે હનુમાનજીનાં દર્શનની ખૂબ તાલાવેલી. તેથી બંને મામાએ આવા મનોવૈજ્ઞાનિક ઉપચારનું આયોજન કરેલું. એમને એમ કે બેનનું મન હનુમાનજીમાં જ લાગેલું રહે છે તો જો તેમને હનુમાનજીનાં દર્શન થાય તો તેમને ખૂબ આનંદ થાય, તેમના કેટલાય વલેમો ટળી જાય અને તેથી કદાચ તેમનો આ રોગ મટી જાય અથવા રોગમાં રાહત થાય. અસ્તુ. તો આમ, થોડી વાર અમે વાતોચીતો કરી ત્યાં ઓર્થિતા જ લુપ... કરતાકને બા જ્યાં બેઠાં હતાં ત્યાં હનુમાનજી છલાંગ મારીને આવીને ઊભા રહ્યા. બા તો આ જોઈને ખુશખુશાલ થઈ ગયાં. તેઓ હનુમાનજીને નમસ્કાર કરે, દંડવત પ્રણામ કરે અને આશીર્વાદ માગે. એક તો મામાનું પહેલવાની શરીર અને હનુમાનજીનું આબેહૂબ સ્વરૂપ ધારણ કરીને આવેલા એટલે સાક્ષાત્ હનુમાનજી જ લાગે ! આમને આમ તેઓ પાંચદશ મિનિટ બાની સામે ઊભા રહ્યા અને આશીર્વાદ આપતા રહ્યા. અને પછી હુપ કરતાકને તેઓ તો છલાંગ મારીને ત્યાંથી ગાયબ થઈ ગયા. ત્યાર પછી દશ-પંદર મિનિટમાં મામા પોતાના અસલ સ્વરૂપે પાછા આવ્યા; હાથમાં લોટો, ઉઘાડું શરીર. બા તેમને આવેલા જોઈને જોરજોરથી વદવા લાગ્યા કે

‘અરે પ્રાણલાલ ! તું તો કેટલો કરમભરણો (ભાગ્યહીન) !? તું જંગલ જવા ગયો અને તરત પાછળથી હનુમાનદાદા પધારેલા! અમે બધાએ તેમના ખૂબ ખૂબ આશીર્વાદ લીધા, તું સહી ગયો.’ મામા કહે ‘અરે બેન ! તમે શું વાત કરો છો ? હનુમાનદાદા આવ્યા તા ? હું જો થોડોક વહેલો આવી ગયો હોત તો મને પાગ લાભ મળત.’ આ પ્રમાણે મામા મનોવૈજ્ઞાનિક ઉપાયો અને કુદરતી ઉપચારો દ્વારા બાને સાજાં કરવાનો ખૂબ પ્રયત્ન કરતા. અસ્તુ.

(૧) બાને ક્યારેક ધૂન ચડે ત્યારે કલ્યાણપુરાની બજારમાં ફરવા નીકળી પડે. કોઈની દુકાને પાગ પહોંચી જાય. ત્યાં પંચોલીભાઈની એક મીઠાઈની દુકાન હતી. એમની સાથે થોડો પરિચય એટલે બા તેમની દુકાને પહોંચી જાય અને દશશેર-અઘમાણ જેટલી મીઠાઈ જોખાવી લે. ‘લાખી નાખજે પ્રાણલાલના નામે’ એમ કહીને ઉધારમાં મીઠાઈ લઈને ઘરે આવે. પછી બધાને ભેગાં કરી સોને મડિ મીઠાઈ વહેંચવા. મોટા મામા હાજર હોય અને ખબર પડે તો તેઓ ગુસ્સે ધઈ જાય. પાગ નાના મામા તેમને સમજાવે પાડે કે ‘બેન જે કાંઈ કરે તે આપણે તેમને કરવા દેવાનું છે. તેમના મગજને ઉશ્કેરાટ ન ધાય તેવો પ્રયત્ન આપણે કરવાનો છે, તો તેઓ જલદી સાજાં ધઈ જાય.’ આટલું કહીને મામા બા સાથે યુક્તિથી કામ લેવા મડિ. ઘરનાં સોને તેમની ફરતાં બેસાડી દે અને કહે કે ચાલો બેન, બધાંને મીઠાઈ વહેંચો. મામાએ બધાને અગાઉથી કહી દીધેલું હોય કે ‘જે જે મીઠાઈ બેન તમને આપે તેમાંથી કાંઈ ખાવાનું નથી. બધી ભેગી કરી રાખવાની છે.’ તો આ રીતે યુક્તિ દ્વારા, ફોસલાવી-ફોસલાવીને બધી મીઠાઈ બા પાસેથી પાછી મેળવી લે અને કોથળીમાં ભરીને પંચોલીભાઈની દુકાને પાછી આપી આવે અને સૂચના આપતા આવે કે ‘ભાઈ ! તમને તો ખબર છે કે બેનની તબિયત બરાબર નથી. એટલે તમારે ત્યાં આવે ત્યારે તમારે તેમને ફોસલાવીને પાછાં મોકલી દેવાનાં, તેમને કાંઈ આપવાનું નહીં. જો આપશો તો હું તેના પૈસા નહીં આપું.’ આ પ્રમાણે મામાએ બાને સાજાં કરવા જબરજસ્ત સહાનુભૂતિપૂર્વકનો વર્તવ રાખેલો. પાગ બાને તો અસ્થિરતાનો આ રોગ કાયમ જ લાગુ પડી ગયેલો.

વધુ હર્ષનો કે વધુ શોકનો પ્રસંગ આવે એટલે બાનું મગજ છટકી જ જાય. એ વખતે અમે બહારગામ ત્યાં પાગ

હોઈએ ત્યાંથી અમને તુરત હળવદ પાછા બોલાવે. અમે ગમે તેવી પરિસ્થિતિમાં હોઈએ તો પાગ અમને સમાચાર મળે કે તરત અમે હળવદ બા પાસે પહોંચી જ જઈએ. તે વખતે બા અમારી જોડે ખૂબ સાદું વર્તન કરે, અમારું બધું જ માને; એટલે અમને તરત જ બોલાવી લેવામાં આવે. આવા જ એક પ્રસંગ વખતની વાત છે. બોરીવલિના જંગલમાં “જગદ્ગુરુ શંકરાચાર્ય” ચલચિત્રનું શુટિંગ ચાલે. અમે તેમાં થોડી ભૂમિકા કરેલી તેથી તે મુજબનો પહેરવેશ અને મેકઅપ સહિત અમે તે કાર્યમાં કાર્યરત. તે જ વખતે એક ભાઈ તાર લઈને ત્યાં આવ્યા. તાર હળવદથી આવ્યો હતો. તેમાં લાખેલું કે બાની તબિયત બગડી છે તો તુરંત આવો. અમે તરત જ ડાયરેક્ટર સાહેબને તાર બતાવીને કહ્યું કે અમારે તો હવે તરત જ જવું પડશે. તેઓ કહે કે ‘મિ. જોશી, આટલું શુટિંગ પતાવીને પછી જજો.’ અમે કહ્યું કે હવે અમારાથી શુટિંગ પતે ત્યાં સુધી રોકાઈ શકાશે નહીં. અમે તો જઈએ છીએ. આમ કહેતાં કહેતાં જ શંકરાચાર્યના શિષ્ય તરીકેના જે વાધા (પહેરવેશ, મેકઅપ, માળા, ચાંખડી, દંડ, કમંડલુ વગેરે) પહેર્યા હતા તે ઉતારવા માંડ્યા અને પછી તરત એક છપમાં બેસીને બોરીવલિ પહોંચી ગયા. બોરીવલિથી રાતની ટ્રેનમાં હળવદ જવા રવાના થયા. હળવદના સ્ટેશને ઊતરીને ઘેર પહોંચ્યા ત્યારે ત્યાં જોયું કે બાના બંને હાથ બાંધીને તેમને ખાટલા સાથે બાંધી રાખેલાં. અમે જઈને તરત તેમના હાથ છોડ્યા અને ખૂબ જ વાત્સલ્યભાવપૂર્વકનું વર્તન શરૂ કર્યું. તેઓ સાજાં ધઈ ગયાં પછી કહેતાં કે ‘ભાઈ ! તે દિવસે તું મુંબઈથી ઓચિંતો જ આવ્યો ત્યારે મને એમ જ થયેલું કે જાણે તું જમીનમાંથી પ્રગટ થયો.’ જે દોરડાથી એમના હાથ બાંધી રાખેલા તે દોરડાને બાળી નાખીને છૂટવા માટે તેમણે તાપણી ઉપર - તાપણીની આગ ઉપર હાથ રાખીને દોરડું બાળી નાખવાનો પ્રયત્ન કરેલો. પાગ તેથી દોરડું તો ન બળ્યું પાગ તેમના આંગળાં થોડાં થોડાં દાઝી ગયેલાં. એ દાઝેલાં આંગળાં પછી વળી શકતાં નહીં. તેના ઉપચાર માટે તેમને પૂના પાસેના નિસર્ગોપચાર આશ્રમ (ઉડ્ડલીકાંચન)માં રાખેલાં. એ વખતે પાગ મારે તેમની જોડે રહેવાનું થયેલું. ત્યાં એમનાં આંગળાં સાજાં ધઈ ગયેલાં.

આમ, અસ્થિરતાનો તેમનો રોગ તો તેમને અને અમને સોને કાયમ જ હેરાન કરતો હતો. એ દર્દમાં ફક્ત રાહત

“પાગલકી જડીબુઝી” નામની દવા આપતી હતી. એ જડીબુઝી કોઈ મહાત્માએ શોધી કાઢેલી અને તેનો સેવાભાવે ઉપયોગ કરવા મુંબઈના એમના એક ભક્તને આપતા. એ જડીબુઝીનું સેવન ત્યારે ચાલતું હોય ત્યારે સખત ચરી પાળવી પડે. ત્યારે ફક્ત દહીં, ભાત અને જમફળ; આ ત્રણ જ વસ્તુ ખાવાની છૂટ. આ દવાને રાત્રે ગુલાબજળમાં પલાળી રાખતા અને સવારે પાંચ-સાત કાળાં મરી નાખીને વાટીને તેનો ડોઝ આપી દેતા. ડોઝ આપ્યા પછી એકબે કલાકે આંખો લાલ-લાલ થઈ જાય અને પછી આંખો ઘેરાવા લાગે અને બા ઊંઘવા મરિ. ગાંડપાગના કારણે માગસ ગમે તેવાં તોફાન કરતો હોય પણ એ દવા આપો એટલે તેનું આખું શરીર હીલુંદસ થઈ જાય અને તે ઊંઘવા લાગે. પછી ઊંઘ્યા જ કરે. બીજે ડોઝ આપવાનો સમય થાય ત્યારે પણ તે ઊંઘતો જ હોય. નિયમ મુજબના ડોઝ બાને પૂરા થઈ જાય એટલે તેઓ સાજાં થઈ જતાં પણ ત્યારે તેઓ સાવ અશક્ત થઈ ગયાં હોય. એક વાર તો અમે એ દવા તેમને પિવડાવવા ગયા એટલે ખિજઈ ગયાં અને કહેવા લાગ્યાં કે, ‘હા! પોતે સારું-સારું ખાવું-પીવું છે અને જલસા કરવા છે અને અમને આ કડવા કટોરા પિવડાવવાના અને કંઈ ખાવાનું આપવાનું નહીં.’ તેથી તેમનું સમાધાન કરવા - તેમને સંતોષ આપવા અમે પણ એક ડોઝ પી ગયા અને એમને કહ્યું કે જુઓ, અમેય પીએ છીએ કે નહીં? બીજે દિવસે આ દવાની અસર વર્તાઈ. અમે જાગૃ જવા ગયા ત્યારે ઝાડામાં એક કરમિયું નીકળ્યું. લગભગ ચાર-પાંચ ઈંચ લાંબું અને સૂતળી જેટલું પાતળું. વિશેષ કરીને આ દવા પેટના કરમિયા ઉપર અસર કરે છે અને તેથી આ કરમિયું નીકળ્યું હશે તેવો અમે અંદાજ કરેલો. આ પ્રસંગ ગોવિંદપુરા (તા. કડી) મુકામે બનેલો. એ વખતે મામા ગોવિંદપુરા રહેતા. કલ્યાણપુરા, ખંડેરાવપુરા અને ગોવિંદપુરા - આ ત્રણ ગામોમાં મામાનો નિવાસ થયેલો. ક્યારેક બા ગોવિંદપુરામાં બહાર ફરવા નીકળી પડે. અમારે પણ તેમની રક્ષા માટે તેમની પાછળ પાછળ ફરવું પડે. બાને બને ત્યાં સુધી ટોકવાનાં નહીં કે ગુસ્સે કરવાનાં નહીં. તેઓ પોતાને કે અન્યને મોટું નુકસાન પહોંચાડી દેશે એવું લાગે ત્યારે જ તેમને રોકવાનાં-ટોકવાનાં. તેઓ આગળ-આગળ જતાં હોય અને અમે તેમની પાછળ-પાછળ જતા હોઈએ. તેઓ ગમે તેના ઘરે કે ગમે તેના ખેતરે ઊપડી જાય. તે વખતે પણ અમે તેમની પાછળ-પાછળ

હોઈએ. એ વખતે બહારગામથી ગામમાં કોઈ મહેમાન આવ્યા હોય અને અમને બંનેને આ રીતે રખડતાં જુએ એટલે તેઓ બીજાંને પૂછે કે ‘પેલાં માજીની પાછળ-પાછળ પેલો છોકરો જાય છે એ ગાંડો થઈ ગયેલો છે ને?’ ત્યારે જવાબ મળે કે ‘ના, એ ગાંડો નથી થઈ ગયેલો પણ ખૂબ ડાહ્યો છે. એની બાને અસ્થિરતાનો રોગ છે તેથી તે તેમની રક્ષા માટે તેમની પાછળ પાછળ ફરે છે.’ અસ્તુ.

કલ્યાણપુરાથી લગભગ ત્રણેક ગાઉ દૂર જેસંગપુરા નામનું ગામ છે. જેસંગપુરામાં અમારાં માસી રહે. તેમને અમારા તરફ ખૂબ વાત્સલ્ય. તેઓ ઘરે ગાયો રાખે એટલે ઘી-દૂધની પણ ખૂબ છૂટ. દહીં અને મઠાનાં ડોલયાં ભરીભરીને અવારનવાર કલ્યાણપુરા મામાને ત્યાં મોકલે. અમે જેસંગપુરા ગયા હોઈએ ત્યારે દહીં-દૂધ ખાવાની ખૂબ મજા આવે. જેસંગપુરામાં મામાને કરિયાણાની દુકાન. દુકાનમાં પણ ખાવાની વસ્તુઓ ખૂબ હોય. દિવાળીના અરસામાં મોસમ પૂરતી મીઠાઈ-ફરસાણની દુકાન પણ ખોલવામાં આવે. અમે જેસંગપુરાથી હળવદ જવાની વાત કરીએ એટલે માસી સમજાવે કે ‘હળવદ શા માટે જવું છે બેટા? તું તો મારો જ દીકરો છે. તારો જન્મ થયો ત્યારે મને ધાવાળ નહોતું આવતું એટલે મેં તને મોટાંબેનને ઉછેરવા માટે સોંપ્યો હતો, એટલે એમણે તને ઉછેરીને મોટો કર્યો. હવે તું મોટો થઈ ગયો એટલે હવે તારે જેસંગપુરામાં મારી સાથે જ રહેવાનું.’ આમ, એમનો એટલો બધો પ્રેમ કે કોઈપણ રીતે અમને તેમને ત્યાં જ રાખવાનો પ્રયત્ન કરે. અસ્તુ.

(૬) હળવદમાં ભાગતાં તા ત્યારની આ વાત છે. ભાગવામાં બહુ રસ નહીં. રમતગમતમાં અને કળા-કારીગરીમાં ખૂબ રસ પડે. એ વખતે સારાં હથિયારો તો આપણને ક્યાંથી મળે પણ જે કાંઈ આછાંપાતળાં પાનાં, પકકડ, હથોડી વગેરે મળે તેનાથી જાતભાતની વસ્તુઓ બનાવીએ. ચાળાણી, સુપડું, તકલી, રેટિયો વગેરે બનાવીએ. છત્રીઓ પણ હાથે જ રિપેર કરીએ. સુધારીકામ, લુહારીકામ, દરજીકામ વગેરે થોડું થોડું બધું હાથે જ કરીએ. ભરતકામ, ગૂંથણકામ - એ બધામાં પણ ખૂબ રસ. અમારા મોટા બાપાનું નામ કેશવજી જોષી. તેઓ આવી અમારી બધી પ્રવૃત્તિઓ જોઈને ખૂબ હરખાય અને એમના મુખમાંથી આશીર્વાદના ઉદ્ગારો સરી પડે કે ‘આ

દીકરો કદી ભૂખે નહીં મરે. આ દીકરાને અનેક કળાઓ જન્મથી જ વરેલી છે એટલે કદી ભૂખે નહીં મરે. એના જીવનમાં કદી મુશ્કેલી નહીં આવે.' એ કાળ એવો હતો કે માણસ પોતાનું ગુજરાન પાણી ચલાવી ન શકે. જે પોતાનું ગુજરાન ચલાવી શકતો હોય એ જબરો કહેવાય. કોઈને નિયમિત આજીવિકાનાં ઠેકાણાં નહીં. મોટા ભાગે અર્ધ-ભૂખમરા જેવી સ્થિતિમાં જીવતા હોય. ગામડા-ગામમાં ગરીબ ઘરોના છોકરાઓને કોઈ સહારો ન હોય, ભાગી શકે એવી સ્થિતિ ન હોય, ઘરમાં કોઈ ભાગેલું ન હોય; છોકરા જુવાન થાય પાણી ત્યારે તેમને સાચું માર્ગદર્શન આપીને કોઈ દોરનાર ન હોય. તેથી છોકરો પોતાનું ગુજરાન ચલાવતો થઈ જાય એટલે માતાપિતા ખુશખુશાલ થઈ જાય, જાગે ગંગ નાહ્યા. તેથી કેશવજીબાપા કહેતા કે આ છોકરાના હાથમાં ખૂબ કળા-કારીગીરી છે તેથી એ ભૂખે નહીં મરે. આમ, બચપાણથી જ અમારો સ્વભાવ સંશોધનવૃત્તિવાળો. એ સંશોધનવૃત્તિ અમારી ઉંમર અને અમારા અનુભવો જેમ જેમ વધતાં ગયાં તેમ તેમ વધતી જ ગઈ, વિસ્તૃત થતી જ રહી. પાણી હા, હવે સંશોધનના વિષયો બદલાયા, ક્ષેત્ર બદલાયું. આત્મા, પરમાત્મા, યોગ, ધ્યાન, સમાધિ - એ બધામાં હવે વૃત્તિએ પ્રવેશ કર્યો. એનાં સંશોધનમાં હવે તે મથી પડી. ભલે ક્ષેત્ર બદલાયું પણ સંશોધન તો ચાલુ જ રહ્યું.

એ કાળમાં હળવદમાં બ્રાહ્મણના છોકરાઓને લગભગ રસોઈ કરતાં તો આવડતી જ હોય. કારણકે એ કાળમાં એવો રિવાજ કે બ્રાહ્મણે બીજાના હાથનું રાંધેલું કે લોજ-હોટેલનું ખવાય નહીં. તેથી તેણે રાંધતાં તો ધીમવું જ પડે. આ ચુસ્ત નિયમપાલનના આગ્રહના કારણે દરેક છોકરાને રાંધતાં તો આવડતું જ હોય. આવા સ્વયંપાકીના નિયમને કારણે આરોગ્યના નિયમો પાણી કુદરતી રીતે જ જળવાય. વળી તેમનો બીજો આનંદનો વિષય કૂવા-તળાવમાં તરવાનો. ગામમાં બીજું એકેય મનોરંજનનું સાધન નહીં. ગામમાં તળાવો અને કૂવાઓ પુષ્કળ એટલે કૂવે-તળાવે નાહવાધોવાનો અને તરવાનો ખૂબ આનંદ મળે. કૂવામાં ઉપરાઉપરી ભૂસકા મારીને દેગેડી ચડાવે. પાંચ-દશ છોકરાઓ વારાફરતી પાણીમાં એવી રીતે ભૂસકો મારે કે કૂવાનું પાણી અંદર ઊંડે સુધી ધસી જાય અને પછી વચ્ચેના ભાગમાંથી એકદમ ઉછાળી મારે. એને છોકરાઓ કહે કે 'દેગેડી ચડી, દેગેડી ચડી.' દેગેડીને બરાબર ઊછળતી રાખવા

માટે એના ઉપર કુશળતાપૂર્વક પડવું પડે. એ અંદર પાછી ધસી જતી હોય એ જ વખતે એના માથે એક છોકરો પડે; અંદર ગયા પછી ઊછળીને ફરી પાછી અંદર જતી હોય ત્યારે બીજો છોકરો પડે. આમ, છોકરાઓનો આ પાણી એક મનોરંજનનો વિષય. સવારમાં ઊઠીઊઠીને સૌ જુવાન છોકરાઓ પોતપોતાના વિસ્તારનાં કૂવા-તળાવો પર પહોંચી જાય. ત્યાં જ દિશા-જંગલનું અને સ્નાનનું પાણી પતાવે અને પોતપોતાનાં કપડાં પાણી ધોઈ નાખે. મોટા ભાગે આવા કૂવાઓ મોટાં મોટાં મંદિરોમાં જ હોય. સૌ ધાર્મિક વૃત્તિવાળા એટલે મંદિરોમાં પૂજા પાણી કરતા આવે. હળવદ ગામને ફરતાં મહાદેવનાં મંદિરો છે. અમે પાણી સ્ટેશનની પાછળ નીલકંઠ મહાદેવ છે ત્યાં નાહવાધોવા જતા. સવારનો વ્યાયામ પાણી ત્યાં જ પતાવી દેતા. થોડા સમય પહેલાં અમદાવાદમાં એક ભાઈ મળેલા. તેઓ મને કહે કે 'મને ઓળખ્યો ?' તો અમે કહ્યું કે બરાબર ઓળખ્યા નહીં. તો તેઓ કહે કે 'હું ફલાણો ફલાણો. તમે હળવદમાં ભમ્મરિયે કૂવે નાહવા આવતા ત્યારે હું પાણી ત્યાં નાહવા આવતો. તમે મને ભમ્મરિયામાં તરતાં શિખવાડ્યું હતું.' અમે કહ્યું કે શિખવાડ્યું હશે ભાઈ. તો આમ, એ વખતે તરતાં શિખવાડતા હતા એમ અત્યારે પાણી તરતાં શિખવાડવાનું ચાલુ જ છે, પાણી ક્ષેત્ર બદલાયું છે. એ વખતે ભમ્મરિયો કૂવો હતો અને એના પાણીમાં તરતાં શિખવાડવાનું હતું. અત્યારે આ ભમ્મરિયો સંસાર છે અને આ ભમ્મરિયા સંસારમાં અભિન્ન કેમ રહેવું, સુખદુઃખના ઝપાટા ન લાગે એ રીતે તરવાનો પ્રયત્ન કેમ કરવો; કેવી સાચી સમજણ કેળવી હોય તો એ બધાથી મુક્ત રહી શકાય - એ બધું શિખવાડવાનો અત્યારે પ્રયત્ન કરીએ છીએ. આમ, સંશોધનવૃત્તિ બદલાતી બદલાતી જુદા જુદા સ્વરૂપમાં વિકાસ પામી રહી છે. અસ્તુ.

(૩) હળવદનો બીજો પાણી એક સુંદર પ્રસંગ યાદ આવે છે. ત્યાં જોષીફળીમાં પ્રભાશંકરભાઈ દેવે રહેતા. તેઓ બિહારીગવાળા કહેવાતા. તેઓ બહુ મોટા કોન્ટ્રાક્ટર હતા. ભગવાનની એમના ઉપર કૃપા થયેલી એટલે પુષ્કળ દ્રવ્ય પ્રાપ્ત કરેલું. પોતે ખૂબ ઊંચા જીવ એટલે એમને એમ થયું કે આ દ્રવ્યનો સદ્ઉપયોગ મારી હયાતીમાં જ કરી નાખું. બ્રાહ્મણને ધનનો સદ્ઉપયોગ કરવો હોય તો તેના મનમાં પહેલો વિચાર સૌને જમાડવાનો જ આવે. અને ઊંડાગૂંથી વિચાર કરીએ તો

જમાડવાનું કાર્ય જ સર્વોત્તમ સાબિત થાય. જમાડવાનું કાર્ય છે એ રોકડિયું કાર્ય છે. આપણી નજર સમક્ષ જ સૌ જમતા હોય. સોના જઠરાગ્નિમાં એક-એક કોળિયાડપે આહુતિઓ પડતી જતી હોય. એ રીતે સ્વાહા-સ્વાહા થઈને યજ્ઞ થતો જાય. કોળિયા જ્યેમ જ્યેમ ઉદરમાં પહોંચતા જાય તેમ તેમ બત્રીસ કોઠે દીવા થતા જાય. આ બધું સત્કર્મ આપણી નજર સમક્ષ જ બની રહ્યું હોય. આ સિવાયના જે બીજાં ડૂવા, વાવ, તળાવ, ધર્મશાળા ઈત્યાદિ ધાર્મિક કાર્યો છે તેનો ક્યારે સદ્ઉપયોગ કે ક્યારે દુરુપયોગ થયે તે કોણ કહી શકે? એટલે હળવદના બ્રાહ્મણોના મનમાં તો આ જ વિચાર ઊછળતો હોય કે જે આપણી સારી સ્થિતિ હોય તો સૌને જમાડીએ. પ્રભાશંકરબાપાની સ્થિતિ તો બહુ સારી અને વિચારો પણ ખૂબ ઊંચા એટલે એમણે આખા હળવદ ગામને સાત દિવસ સુધી ધુમાડાબંધ જમાડવાનો વિચાર કર્યો. ધુમાડાબંધ એટલે કોઈએ ચૂલો પ્રગટાવવાનો જ નહીં, ચૂલો પ્રગટાવે તો ધુમાડો ઘાય ને! આખા ગામને તો જમવાનું ખરું જ પણ આજુબાજુનાં બધાં ગામડાંઓને પણ જમવાનું સાગમટે આમંત્રણ. ટ્રેનમાંથી જે માણસો ઊતરે તેમને પણ તેમના સ્વયંસેવકો સીધા જ રસોડે જમવા લઈ જાય. આવા વિરાટ ભોજનસમારંભની વ્યવસ્થા કઈ રીતે કરવી તે માટે આગેવાનોની સભા થઈ. તેમાં એક પ્રશ્ન મુખ્ય હતો કે આ ભોજનસમારંભની કોઠાર કોણ સંભાળે? કોઠારી કોને બનાવવા? એ માટે સૌને અમારા મોટા બાપા કેશવજી જેથી યોગ્ય લાગ્યા. પરંતુ તેઓ તો વૃદ્ધાવસ્થાને કારણે આટલી મોટી જવાબદારી સંભાળી ન શકે. તો, આ જવાબદારી કોને સોંપવી? ફરી નિર્ણય થયો કે એમના દીકરા પ્રભાશંકર જેપીને કોઠારી બનાવો. સૌને કેશવજી જેપીના કુટુંબ ઉપર પૂરો વિશ્વાસ તેથી તેમણે સૌએ અમારા પિતાશ્રીને બોલાવીને બધી વાત કરી. તો અમારા પિતાશ્રીએ જવાબ આપ્યો કે 'આ બધું મારા બાપાને પૂછી અને પછી તમને જવાબ આપું.' આમ કહી તેઓએ ઘરે જઈને બધી વાત કેશવજી બાપાને કરી. તો તેમણે કહ્યું કે 'તું તો સાવ અભાગ છું. અભાગ માણસ આવા મોટા કોઠારનો હિસાબ કઈ રીતે રાખી શકે?' તેથી અમારા પિતાશ્રીએ આ વાત આગેવાનોને કરી ત્યારે જવાબ મળ્યો કે 'અમારે ભાગેલાની કંઈ જરૂર નથી. હિસાબ-કિતાબની કંઈ જરૂર નથી. અમારે તો પ્રમાણિક માણસ જોઈએ છે. આખા કોઠારની ચાવીનો ઝૂડો

તમારે રાખવાનો. જે ચીજવસ્તુઓની, સીધાસામાનની જેમને જેટલી જરૂરત હોય તેમને તે પ્રમાણે કોઠાર ખોલીખોલીને આપવાનું. આખો પ્રસંગ પૂરો થાય એટલે ઝૂડો અમને પાછો આપવાનો. કેટલું બચ્યું ને કેટલું વપરાયું; એના કોઈપણ પ્રકારના હિસાબની અમારે જરૂર નથી. આ બધી વાત અમારા પિતાજીએ કેશવજીબાપાને કરી એટલે તેમણે સંમતિ આપી અને કહ્યું કે 'જાઓ સંભાળો. આવા મોટા કાર્યમાં આપણને પણ સેવાનો થોડો લાભ મળી રહ્યો છે.' અસ્તુ.

અમારા પિતાશ્રી આ પ્રસંગે બનેલ એક પ્રેરાણાદાયક બનાવની વાત કરતા....

હળવદમાં જ્યાં અંગ્રેજી હાઈસ્કૂલ અને પંચોલી પ્રગતિગૃહ છે ત્યાં પણ દેવે પ્રભાશંકરબાપાનાં મકાનો હતાં. ત્યાં મોટું મેદાન હતું. અત્યારે તો મેદાનમાં વસ્તીનો વસવાટ થઈ ગયો છે. ત્યારે મેદાન ઉપર વિદ્યાર્થીઓ ક્રિકેટ રમતા. ઉપરોક્ત સમારંભની વ્યવસ્થા તે મેદાન ઉપર થયેલી. રસોડામાં લાઈનબંધ ઘાગા ચૂલા ખોદેલા. ચૂલાઓ ઉપર મોટા મોટા તાવડાઓ ચરેલા હોય. તેના ઉપર બબ્બે રસોઈયા કામ કરતા હોય. અમારા પિતાજી કેડે ચાવીનો મોટો ઝૂડો લટકાવીને રસોડાની વ્યવસ્થા જાળવવા બધે ફરતા હોય. મકાનની અંદર ફરતે ઓરડીઓ હતી. દરેક ઓરડી જુદાંજુદાં ફરસાણ અને જુદીજુદી મીઠાઈઓથી ચિક્કાર ભરી દીધેલી. જરૂરત મુજબ અમારા પિતાશ્રી ઓરડીઓ ખોલીને ચીજવસ્તુઓ આપતા હોય. એક વખત એક ચૂલા પાસે અમારા પિતાજી ઊભા હતા ત્યારે સામે જ એક ચૂલા ઉપર મૂકેલા મોટા તાવડામાં રસોઈથી ઘીનો ડબો ઊંધો વાળીને ઘી રેડતો હતો. એ જ વખતે ચીકાણા હાથના કારણે ડબો લપસીને ચૂલા બાજુ નમી ગયો અને ઘી તાવડાના બદલે ચૂલામાં પડવા લાગ્યું, અને તેથી ચૂલાનો અગ્નિ ખૂબ સતેજ થઈ ગયો. રસોઈથી બિચારો ઘાણો જ પ્રયત્ન કરે છે, ડબાને તાવડા તરફ સીધો કરવાનો. પણ ચીકાણા હાથને કારણે તે તેમાં સફળ થતો નથી. બરાબર એ જ વખતે સામેના દારમાંથી દેવેબાપા પ્રવેશ્યા અને ઊભા ઊભા તમાશો જેવા લાગ્યા અને પછી તરત જ ત્યાંથી બૂમ મારીને રસોઈપાને કહેવા લાગ્યા કે 'ઘી અગ્નિમાં પડી રહ્યું છે તે પડવા દે, પડવા દે. અગ્નિદેવતા ઘી માગી રહ્યા છે. આ તો મોટો યજ્ઞ થઈ રહ્યો છે. આખો ડબો ભલે ખાલી થઈ જતો. તાવડામાં રેડવા માટે

કોઠારમાંથી બીજે ડબો લઈ આવજો.' અસ્તુ. રસોઈયાના સંકોચને દૂર કરવા માટે તેમણે કેવી યુક્તિ કરી! એમની જગ્યાએ બીજ કોઈ હોય તો રસોઈયાને અધમૂઓ કરી નાખે. પણ દવેબાપાએ તો જાણે કંઈ બન્યું જ નથી એવો વર્તાવ કરી રસોઈયાના સંકોચને ઉડાડી દીધો. આપણે સૌએ પણ પ્રેરાણા લીધા જેવો આ પ્રસંગ છે.

તમારા સૌના પ્રેમાગ્રહના કારણે પ્રેરાણાદાયક સંભારણાં કેટલાં નીકળી પડશે તે કેમ કહી શકાય ?

(૮) તમારા સૌના પ્રેમાગ્રહના કારણે - પ્રેરાણાના કારણે પ્રેરાણાદાયક સંભારણાં પિરસાઈ રહ્યાં છે. આમાંથી કોણ કેટલું પામશે તે પ્રાગવપ્રભુ જાણે. અસ્તુ.

કલ્યાણપુરામાં એક વખત મામા બદામપાક બનાવવા માટે બદામ લાવ્યા. કોઈ બદામ કડવી હોય તો કાઢી નાખવા માટે ઘરનાં સૌને બદામ ચાખવા બેસાડ્યાં. આપણને તો કાંઈ ઝાઝી ગતાગમ નહીં એટલે આખી બદામ કકડાવીને ખાવા લાગ્યા. આપણને એમ કે કડવી નીકળે ત્યારે કહેવાનું કે આ કડવી છે. પણ બધાંને બાજુની ખાલી ઘાળીમાં બદામ ચાખીચાખીને મૂકતાં જ્યાં ત્યારે ખબર પડી કે બદામની ફક્ત આગી જ ચાખીને બાકીની બદામ ઘાળીમાં મૂકવાની છે. અસ્તુ.

ખંડેરાવપુરામાં નાના મામા અને તેમના ભાઈબંધોની ટુકડી રાત્રે ભેગી થઈને આનંદ કરતી હોય. શિયાળાની રાત્રી હોય. કોઈ ટીખળી ભાઈબંધ ટીખળ ખાતર બોલે કે અત્યારે સાલમપાક હોય તો ખાવાની કેવી મજ પડે ! જે એ વખતે મોટા મામા હાજર હોય તો તુરત સાલમપાક મંગાવવાનો બંદોબસ્ત કરે. અડધી રાત્રે કોઈ માણસને કલ્યાણપુરા સાલમપાક લેવા મોકલે અને સૌને પ્રેમથી સાલમપાક જમાડે. પોતે તો તેમાંથી એક કણી પણ ખાય નહીં. મોટામામા શરીર છૂટવાના બે દિવસ અગાઉ તેમનાં બાને પૂછતા હતા કે, 'જે સામે ભગવાનના દૂત ઊભા છે, તમને દેખાય છે ?' અસ્તુ.

અમારાં બા પણ અંતકાળ વખતે ખૂબ જાગૃત હતાં. જીવનભરનો અસ્થિરતાનો રોગ એ વખતે પૂરો શમી ગયો હતો. એ વખતે શરીર સાવ ક્ષીણ થઈ ગયું હતું. એક વખત અમને એમ લાગ્યું કે તેમનું શરીર શાંત થઈ ગયું, તેથી તેમના કાનમાં પ્રાણવોચ્ચાર કરવાનું શરૂ કર્યું. એટલે તુરત જ તેઓ બોલ્યાં કે, 'જીવડો એમ નહીં જાય... બેટા... જીવડો એમ નહીં જાય...'

ત્યાર પછી દશ-પંદર મિનિટમાં શરીર છૂટી ગયું. અસ્તુ.

(૯) મોટામામા શ્રેષ્ઠ વાર્તાશ્રમધર્મયુક્ત જીવન જીવતા. સવારે વહેલા ઊઠી સ્નાન, દાતાણ ઈત્યાદિથી પરવારી પછી થોડા કલાકો પૂજાપાઠમાં વ્યતીત કરે. અમને પણ પૂજાપાઠ કરવાના સંસ્કાર આપેલા એટલે અમે પણ પૂજાપાઠ કરતા. બહારગામ જવાનું ધાય તોય પૂજાપાઠનો સામાન સાથે જ હોય. ભગવાનને ધરાવવા માટે ચાંદીની નાની નાની વાટકીઓ હોય. કપાળમાં તિલક કરવા માટે ચાંદીનું નાનું તિલકિયું હોય. એ બધું પૂજના ગુટકામાં બાંધેલું જ હોય; એ ગુટકો સામાનમાં જ હોય. અમે ખંડેરાવપુરાથી હળવદ જતા હોઈએ ત્યારે મામાના મિત્રો અમારી જેડે થોડો મનોરંજનનો લ્હાવો લે, અમારી બુદ્ધિની ચકાસાગી કરે. કહે કે, 'ભાણા ! હળવદ જતાં વચ્ચે વિરમગામ આવશે. વિરમગામ તારો સામાન તપાસશે. પછી આ પૂજનો સામાન ખોલાવશે. એમાંથી ચાંદીની વાટકીઓ નીકળશે તો તારો દંડ થશે. તને જેલમાં લઈ જશે. ત્યારે શું કરીશ ?' એટલે તરત જ હું ઊભો થઈ, હાથ અને પગની એક્શન કરીને કહું કે મારી પૂજને કોઈ હાથ તો લગાડો! મારું. મારી પૂજને અડવા ના દઉં. મારી પૂજને કોઈ અડે તો ખરા ! મારી આ પ્રમાણેની વાતો સાંભળી બધા રાજી રાજી થઈ જાય, ખૂબ હસે. એ કાળમાં વિરમગામમાં જકાતનાકું હતું. ત્યાં બધો સામાન તપાસીને પછી જ આગળ જવા દે. વિરમગામ જતાં કે આવતાં - બંને વખતે આગલા સ્ટેશનેથી જ ટ્રેનના બધા ડબાને તાળાં લાગી જાય. વિરમગામ આવે ત્યારે આપણાથી એ બારાણાં ખોલી ન શકાય. અધિકારી સ્ટાફના માણસો આવી એક પછી એક, એક પછી એક બારાણું ખોલતા જાય. તેમાંથી આપણે નીકળીએ એટલે આપણો સામાન તપાસાતો જાય. સામાનમાં જે કાંઈ કાયદા વિરુદ્ધનું લાગે તો નિયમ મુજબ દંડ ભરવો પડે. આવા કાયદાના કારણે જ્યારે અમારે હળવદ જવાનું ધાય ત્યારે સ્નેહી-મિત્રો અમારી બુદ્ધિ પણ ચકાસે અને અને અમારી વાતોથી આનંદ લેવાનો પ્રયત્ન પણ કરે.

(૧૦) ક્યારેક ક્યારેક અમે સરખેસરખા છોકરાઓ ચાંદની રાતમાં રેતીથી ભરેલા નેળિયામાં રમવા જઈએ. ત્યાં ક્યારેક ગેડીદડો રમીએ, તો ક્યારેક હુતુતુ રમીએ, તો ક્યારેક અંદરોઅંદર કુસ્તી કરતા હોઈએ. કોઈ વખત અમે બરાબર

કુસ્તી કરતા હોઈએ અને ત્યાં મોટામામા હાજર હોય તો અમને બરાબર શૂરાતન ચડાવે. જ્યેમ જરાસંધ અને ભીમની વાત છે કે -ભીમ, જરાસંધ સાથે કુસ્તી કરતા કરતા ભાગવાની તૈયારી કરે એટલે શ્રીકૃષ્ણ, કે જ્યે એક આડ નીચે રથમાં બેઠેલા હોય તે ત્યાંથી જાતજાતની નિશાનીઓ કરે અને જરાસંધને પછાડી નાખવા ભીમને નિશાનીઓ દ્વારા માર્ગદર્શન આપે - તેમ, અમારા મોટામામા જ્યારે અમે કુસ્તીમાં એકબીજાને ચોંટી પડ્યા હોઈએ ત્યારે છેટે ઊભા ઊભા સાંકેતિક ભાષામાં અમને માર્ગદર્શન આપે અને બોલે 'હીં...હીં...હીં...હીં....' આ પ્રાંભળી અમે કુસ્તીનો જ્યે દાવ ભૂલી ગયા હોઈએ તે અમને યાદ આવી જાય. હીં એટલે હીંદુ-ઢગરો અર્થાત્ પાછળનો બેઠકનો ભાગ, સીટનો ભાગ. મામા સાંકેતિક ભાષા દ્વારા અમને યાદ આપે એટલે અમે અમારા પ્રતિદ્વંદીને, એક બાજુ વાંકા વળી, હીંદા ઉપર ચડાવીને પછાડી દઈએ. આમ, આવા તો મામા પાસે કંઈક કારસા - કંઈક યુક્તિઓ.

ધરે મહેમાન આવ્યા હોય ત્યારે ધરનો સ્ત્રી-વર્ગ તેમના માટે રસોડામાંથી કંઈ ચા-દૂધ વગેરે લઈને બહાર આવે અને વાંકાં વળીને મહેમાન પાસે મૂકે, પછી સીધા થઈને પાછાં રસોડામાં જાય ત્યારે કોઈક વખત તેમનું પહેરેલું કપડું બે અંગ વચ્ચે ફસાઈ ગયું હોય અને ખરાબ દેખાતું હોય. પણ મહેમાનની હાજરીમાં કહેવાય કંઈ રીતે કે કપડું સરખું કરો. બધાની વચ્ચે સીધેસીધું કહેવામાં મર્યાદા આડી આવે. એટલે મામા સાંકેતિક ભાષામાં બોલે કે, 'ઓ... ફલાણા ફલાણા ભાઈ! પાડી લૂગડું ચાવે, પાડી લૂગડું ચાવે !' એટલે હાજર રહેલા સૌ આજુબાજુમાં જોવા લાગે કે પાડી લૂગડું ક્યાં ચાવે છે ? કારણકે આજુબાજુમાં ભેંસો અને પાડીઓ તો બાંધેલી જ હોય. પણ બેનો સમજી જાય કે મામા આમ શા માટે બોલ્યા ? તેથી પાછાં રસોડામાં જાય ત્યારે કપડું ઠીકઠાક કરીને પાછાં આવે. આમ, ખૂબ કુશાચ્ચબુદ્ધિ થવાનો અમને મોસાળમાં મોકો મળતો અસ્તુ.

(ક્રમશઃ)

જગતનાં તમામ બાળકો આપણાં જ છે (ગુરુપૂર્ણિમા મહોત્સવનો પ્રેરણાદાયી અહેવાલ)

સંકલન - ડૉ. જિગીષા પટેલ

ઓમ્પરિવાર અને ઓમ્ગુરુ પ્રેમસમર્પણધ્યાનભિક્ષુ પરિવાર ટ્રસ્ટના ઉપક્રમે તા. ૨૦-૭-૯૭ ને રવિવારના રોજ 'ગુરુપૂર્ણિમા મહોત્સવ'નો કાર્યક્રમ યોજાઈ ગયો.

૧૯૯૬ના વર્ષમાં પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજી અમેરિકાના આધ્યાત્મિક પ્રવાસે ગયેલા તેથી ગુરુપૂર્ણિમાના કાર્યક્રમમાં સ્થૂળ દેહે હાજર રહી શક્યા નહોતા. પરંતુ આ વર્ષે પૂજ્યશ્રી ભારતમાં જ હતા તેથી ગુરુભાઈબહેનોનો ઉત્સાહ ખૂબ હતો. ઓમ્પરિવારના સ્વયંસેવકોએ કાર્યક્રમની આગલી રાત્રે સભામંડપને ખૂબ સજાવીને આધ્યાત્મિક ઓપ આપ્યો.

તા. ૨૦-૭-૯૭ને સવારે બરાબર સાત વાગ્યે પ્રાગ્વવંદનાના ગાન સાથે કાર્યક્રમની શરૂઆત થઈ. ઉપસ્થિત સૌ ગુરુભાઈબહેનો ધ્યાનમગ્ન થઈને આ સ્વાધ્યાયમાં જોડાયાં. પ્રાગ્વમહિમા, પ્રાગ્વ-જપ-મહાત્મ્ય, પ્રાગ્વઅષ્ટક અને

ગુરુઅષ્ટકના પાઠ બાદ ગાયત્રીમંત્રના વાચિક જપ શરૂ થયા. વાચિક મંત્રજપ દરમ્યાન સભામંડપ પૂરેપૂરો ભરાઈ ગયો. મંત્રજપ બાદ સૌએ ભક્તિભાવપૂર્વક ગુરુમહિમાનું ગાન કર્યું. ગુરુમહિમા ચાલતો હતો તે દરમ્યાન પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજી સભામંડપમાં પધાર્યા. ગુરુમહિમા બાદ પૂજ્યશ્રીએ ગુરુઆરતીના ગાન સાથે પરમ ચૈતન્ય તત્ત્વ ઓમ્પરમાત્માની છબીની આરતી ઉતારી. શ્રી અશ્વિનભાઈએ પૂજ્યશ્રીના સ્વાગત દરમ્યાન એક સુંદર ભજન ગાયું. વ્યવસ્થાપકોએ કરેલા આયોજન મુજબ સૌ નારતા-દૂધની પ્રસાદી લઈ ફરી પાછા સભામંડપમાં ગોઠવાયા.

કાર્યક્રમના બીજા તબક્કાની શરૂઆત ગુરુગીતાના શ્લોકોના પઠન સાથે થઈ. ત્યારબાદ ઉમરેઠ ઓમ્પરિવારના ગુરુભાઈબહેનોએ પૂજ્યશ્રી રચિત એક ભજન ગાયું, જેના

શબ્દો હતા -

જે જે સાચી સમજ પમાય, તે તે ગુરુપૂજન ગણાય;

જે જે દુર્ગુણ છૂટી જાય, તે તે પ્રભુભજન ગણાય.

ભજનગાનમાં સૌ લીન થઈ ગયા હતા. ભજન પૂરું થયું એટલે પૂજ્યશ્રીએ જાણાવ્યું કે -

“ઉપરોક્ત ભજનમાં ગુરુપૂજન અને પ્રભુભજનની તાત્વિક વાતો સુંદર રીતે અને ખૂબ સરળ ભાષામાં રજૂ થઈ છે. ગુરુપૂજન એટલે શું ? ગુરુપૂજન કેવી રીતે કરવું ? પ્રભુભજન કેવી રીતે કરવું ? ગુરુપૂજનની મહત્તા તો ઘણી છે પરંતુ સાચી સમજાણની પ્રાપ્તિ દ્વારા તાત્વિક ગુરુપૂજન કઈ રીતે થાય, જીવનભર ગુરુપૂજન કઈ રીતે થાય, ચોવીસે કલાક અખંડપણે ગુરુપૂજન કઈ રીતે થાય ? આ બધી વાતો આ ભજનમાં રજૂ થઈ છે. આવું સુંદર ભજન ગાતાં ગાતાં કે ગવડાવતાં ગવડાવતાં જે આપણે ભાવવિભોર થઈ ન જઈએ તો આપણે જડ છીએ. આ ભજનગાનમાં પરસેવો વળી જતો હોય તો ભલે વળી જતો પણ સંકોચને છોડીને આપણે ઝૂમી ઊઠવું જોઈએ. એનાથી મળતો આનંદ સાત્વિક આનંદ છે. એટલા માટે જ અમે અમારા આસન પરથી ઊભા થઈ ગયા અને ભાવવિભોર થઈ ભજન ગાવા લાગ્યા કે જેથી તમને સૌને પણ એની થોડી અસર થાય અને તમે સૌ પણ મગ્ન થઈ જાવ અને સાત્વિક આનંદમાં મગ્ન થઈ વ્યવહાર અને પ્રયત્નને થોડો સમય ભૂલી જાવ. તો જ તમને સૌને અહીં હાજર રહેવાનો પૂરેપૂરો લાભ મળે. નહીં તો ‘દુધિધામે દોનો ગયે, માયા મિલી ન રામ’ જેવું થાય. એવું જે થાય તો અહીં આ આધ્યાત્મિક કાર્યક્રમમાં આવવાનો અર્થ શું ? કેટકેટલે દૂરથી તમે સૌ આવ્યા છો. કોઈ મુંબઈથી તો કોઈ વલસાડથી, કોઈ હળવદથી તો કોઈ રાજકોટથી, કોઈ ડાકોરથી તો કોઈ ખેડાથી, કોઈ કાંકથી તો કોઈ કાંકથી આવ્યા છો. એટલે દૂરથી અહીં આવીને ગુરુપૂર્ણિમાના આ દિવસે ગુરુમય ન થઈ જઈએ, આધ્યાત્મિકતામાં ભાવવિભોર ન થઈ જઈએ તો આપણી હાજરીનો કાંઈ અર્થ નહીં. તો, અહીં આવીને આપણે અહીં ચાલતા કાર્યક્રમમાં મગ્ન થઈ જવાનું છે, મસ્ત થઈ જવાનું છે.

“શ્રી વિજયભાઈના પુત્ર ચિ. હર્ષુલના લગ્નની કેસેટ ઉતારેલી. એ કેસેટ જુઓ તો તમને સૌને ખબર પડે કે ગુરુજી કેવા આનંદવિભોર હતા! એમના ઘેરથી માંડવે જવા માટે કુલેકું

નીકળ્યું. અમારો એવો આગ્રહ કે કાં તો અમે આગળથી માંડવે પહોંચી જઈએ અથવા તેમનાં કુટુંબીજનો અને મિત્રમંડળ પહોંચી જાય પછી અમે માંડવે જઈએ. પરંતુ વિજયભાઈનાં પત્ની સરોજબેનની એવી ઈચ્છા કે કુલેકામાં અમે સાથે રહીએ. અમે કીધું સાડું, કુલેકામાં અમે તમારા સૌની સાથે રહીશું. જીંદગીભર તમે અમારી ઈચ્છા પૂરી કરો છો તો તમારી એક મામૂલી ઈચ્છા ગુરુજીએ પૂરી કરવી જ જોઈએ. તો, સરોજબેનની ઈચ્છા પૂરી કરવા અમે પણ કુલેકામાં સૌની સાથે જ રહ્યા. અમારી ગાડી સોથી આગળ હતી અને ત્યાર પછી આખું કુલેકું. માંડવો નજીક આવ્યો એટલે અમારી ગાડી આગળ સૌ ટોળે વળ્યા. અને આનંદવિભોર થઈને કૂદવા લાગ્યાં. અમે ગાડીમાં બેઠેલા અને આગળ સૌ કૂદાકૂદમાં મસ્ત થઈ ગયેલાં. અમારી ગાડી આગળ ખસી શકે તેમ નહોતી. એટલે થોડા સમય બાદ અમે ગાડીમાંથી નીચે ઊતર્યા અને ટોળાની વચ્ચે ઊભા રહીને ઊંચો હાથ કરીને, હાથમાંની લાકડી ફેરવીને સૌની જોડે અમારો આનંદ વ્યક્ત કરવા લાગ્યા. આ રીતે સૌને સંકેત કર્યો કે તમારા આનંદમાં અમે પણ તમારી સાથે જ છીએ, પણ હવે તમે સૌ આગળ વધો. તો આમ, વ્યવહારિક અને સામાજિક કાર્યોમાં પણ જે આપણે ખોટો સંકોચ છોડીને મસ્ત થઈ જઈએ છીએ તો આધ્યાત્મિક કાર્યોમાં - જ્યાં સાત્વિક આનંદ મળતો હોય ત્યાં - તો કેવા મગ્ન થઈ જવું જોઈએ, મસ્ત થઈ જવું જોઈએ, તન્મય થઈ જવું જોઈએ; ત્યારે જ આપણી હાજરી સાર્થક થઈ શકેવાય.

“ઓમ પરિવારના ઉપક્રમે સ્વાધ્યાય-સત્સંગના કાર્યક્રમો જ્યાં જ્યાં યોજાય છે ત્યાં આપણાં ભજનો ગવાય છે. આ ભજનો સાંભળી અનેક લોકો ભાવવિભોર થઈને અમને જાણાવે છે કે ‘આ ભજનોએ તો અમારા હૃદયનાં કમાડો ખોલી નાખ્યાં છે. ભજનો બોલ્યા એટલે બસ પતી ગયું. બીજું કાંઈ ન જોઈએ. એ ભજનોમાં રજૂ થયેલી વાતોને સાચી રીતે સમજીએ તો બીજું કાંઈ સમજવાનું બાકી રહેતું નથી.’ તેમની વાતો સાંભળી અમે તેમને કહીએ છીએ કે હજુ તો તમે થોડાંક ભજનો જ સાંભળ્યાં છે, બીજાં ઘણાં ભજનો સાંભળવાનાં બાકી છે. પરંતુ ભજનો કેવળ સાંભળવાનાં જ નથી, સાંભળીને તેમાં રજૂ થયેલી વાતોને જીવનમાં ઉતારવાની છે અને બીજા પણ તેને જીવનમાં ઉતારે તેવી રીતની કુશળતા વાપરવાની છે.

અસ્તુ.”

પૂજ્યશ્રીના વક્તવ્ય બાદ “ઓમ્ ગુરુ ઓમ્” મંત્રનું સંકીર્તન શરૂ થયું. ધીમે ધીમે સૌ આ સંકીર્તનમાં મશગૂલ થઈ ગયાં. પૂજ્યશ્રી પણ હાથમાં મંજીરા લઈ સંકીર્તનમાં જોડાયા. લગભગ ચંદેરક મિનિટ સુધી સંકીર્તન ચાલ્યું. સંકીર્તન પૂરું થયું એટલે પૂજ્યશ્રીએ સૌને ધ્યાન કરવાનો આદેશ આપ્યો. થોડો સમય ધ્યાનનો કાર્યક્રમ ચાલ્યો. સમૂહ-ધ્યાનનો આ પ્રયોગ ખૂબ સુંદર હતો. સંકીર્તન અને ધ્યાનની મહત્તા સમજાવતાં પૂજ્યશ્રીએ કહ્યું કે -

“ધ્યાન ગહેરું થાય, યોગ્ય રીતે થાય તે માટે શરૂઆતમાં સંકીર્તન કરવું જોઈએ. સંકીર્તન બાદ તરત ધ્યાન કરવાથી ઊંડું ધ્યાન સહેલાઈથી થાય છે. ધ્યાનમાં શું કરવાનું છે? જે મંત્રનું સંકીર્તન કર્યું છે એ મંત્રને ધ્યાનમાં જોવાનો પ્રયત્ન કરવાનો છે, એ મંત્રના અક્ષરોને જોવાનો પ્રયત્ન કરવાનો છે. અને એ મંત્રનો જે અધિષ્ઠાતા - તે વાચકનું જે વાચ્ય એને જોવાનો છે, એનું ધ્યાન કરવાનું છે, તેને સમજાવવામાં ઉતારવાનો છે. અસ્તુ.

“તો, સંકીર્તન, મંત્રજાપ કે ધૂન - એનું ફળ શું છે? ધ્યાન. આખો મહિનો નોકરી કરીએ તો એનું ફળ પગારની પ્રાપ્તિ. એમ ધ્યાન, સંકીર્તનનું ફળ છે. તેથી સંકીર્તન કર્યા પછી ધ્યાન અવશ્ય કરવું જોઈએ.

“આપણો મુખ્ય મંત્ર ગાયત્રીમંત્ર છે. ગાયત્રીમંત્ર બુદ્ધિની શુદ્ધિનો મંત્ર છે. તે મંત્રના જાપથી બુદ્ધિ ખૂબ શુદ્ધ થાય છે અને ઈન્દ્રિયાતીત વિષયોને સમજવા લાગે છે. આમ, ગાયત્રીમંત્ર દ્વારા “ઓમ્ ગુરુ ઓમ્” મંત્રમાં પ્રવેશી શકાય છે, તેટલો અધિકાર પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. અને “ઓમ્ ગુરુ ઓમ્” મંત્રમાં પ્રવેશીને પરમગુરુ ઓમ્ શું છે તે જાણી શકવાનું સામર્થ્ય પ્રાપ્ત થાય છે. ગુરુગીતામાં કહ્યું છે કે - એકાક્ષર (ઓમ્-પ્રાણવ)ને બતાવનારા ગુરુને જે નથી માનતો એ સૌ જન્મ સુધી ચંડાળને ત્યાં જન્મ ધારણ કરીને પછી જ્ઞાન યોનીમાં જન્મ ધારણ કરે છે. પ્રાણવમંત્ર સિવાયના મંત્રો ભ્રમ ઉત્પન્ન કરનારા છે તેથી પ્રાણવ-ઓમ્ મંત્ર જ મુખ્ય મંત્ર છે.

“મનુષ્યજન્મ પ્રાપ્ત કરીને તેને સાર્થક કરવા આપણે એવાં કાર્યો કરવાનાં છે કે જેના દ્વારા આપણે પરમગુરુને પ્રાપ્ત કરી શકીએ, પરમગુરુમાં આપણી બુદ્ધિને સ્થિર કરી શકીએ.

પંચમહાભૂતનું શરીર ધારણ કરીને હાલમાં આપણે જે કાંઈ કરી રહ્યાં છીએ, જે બધું કરવું પડી રહ્યું છે એ અસત્ય છે, ખોટું છે, મિથ્યા છે; એની પ્રતીતિ કરાવે છે આધ્યાત્મિક કાર્યો. ભૌતિક કાર્યોરૂપી ઊંચી ઈમારત તો આપણે ચાણી નાખી પણ એ ઈમારતને પાયો નથી, પાયા વગરની એ ઈમારત છે. ગમે તેટલું ભાણ્યાં, ગમે તેટલા ધનવાન થયાં, ગમે તેટલી મોટરગાડીઓ ફેરવી પણ આપણે બચપણ, જુવાની, બુઢાપો અને મૃત્યુને ટાળી શક્યાં છીએ? જે ડુંગળી અને રોટલો ખાય છે એની પણ એ જ સ્થિતિ છે અને જે રસપૂરી અને માલપૂઆ ખાય છે એને પણ આ જ પરિસ્થિતિમાંથી પસાર થવાનું છે. આ બધી વાતોને જાણવા, જાણતાં હોઈએ તો તાજી કરવા માટે આપણે ગુરુસંતો પાસે જઈએ છીએ. શાસ્ત્રનો નિયમ છે કે બાર મહિનામાં સળંગ ત્રણ દિવસ તો સદ્ગુરુના સાંનિધ્યમાં રહેવું જ જોઈએ. અને એના માટે ગુરુપૂર્ણિમાનો દિવસ નક્કી થયેલો છે. ગુરુપૂર્ણિમા નિમિત્તે શિષ્યે, આધ્યાત્મિક જિજ્ઞાસુએ ત્રણ દિવસ અને ત્રણ રાત્રિ ગુરુ-સંતોના સાંનિધ્યમાં રહી મનુષ્યજન્મને સફળ કરવાનું, સાર્થક કરવાનું માર્ગદર્શન મેળવવું જોઈએ. અને એ મુજબ સાધના કરીને પ્રાપ્ત શું કરવાનું છે? પરમગુરુ પ્રાણવપરમાત્મા વિષેનું જ્ઞાન, પરમગુરુ પરમાત્માની ઓળખ અને એ ઓળખ દ્વારા જાણકારી મેળવવાની છે - “બ્રહ્મ સત્યં જગત મિથ્યા” ની. પતિ-પત્ની, માતા-પિતા-પુત્ર, આડોશી-પાડોશી, મોટર-ગાડી, મોજશોખ વગેરે બધું જ ક્ષણિક છે, અલ્પજીવી છે. જે સાચકલને આપણે ચઢવા માટે લીધી હતી, જે ગાડીને આપણે સવારી કરવા માટે લીધી હતી; અજ્ઞાનને કારણે એ આપણા ઉપર ચડી બેઠી, આપણા ઉપર સવાર થઈ ગઈ. એ સુખસગવડ ભગવાનનું વધુમાં વધુ ભજન થઈ શકે એટલા માટે પ્રાપ્ત કરી હતી એના બદલે એ સુખસગવડરૂપી ભૌતિકતામાં આપણે ફસાઈ ગયા, લપેટાઈ ગયા; મનુષ્યજન્મની સાર્થકતાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય વીસરાઈ ગયો. મહાભારતનો એક સુંદર શ્લોક છે જેનો ભાવાર્થ છે - જેમ જેમ અગ્નિમાં ઘીની આહુતિ પડતી જાય છે તેમ તેમ અગ્નિની વૃદ્ધિ થાય છે, તે શાંત નથી પડતો; તેવી જ રીતે જેમ જેમ ભોગ ભોગવતા જઈએ તેમ તેમ તૃષ્ણાઓ વધતી જ જાય છે. આપણે એમ માનતા હોઈએ કે આટલા ભોગ ભોગવીને પછી શાંત થઈ જઈશું, તૃષ્ણારહિત થઈ જઈશું. પરંતુ ખરેખર એમ

બનતું નથી. ભોગ ભોગવતા રહેવાથી તૃપ્તિઓ તો વધતી જાય છે. તેથી જ ભર્તહરિજીએ પોતાના અનુભવનો નિયોડ સમાજ સમક્ષ મૂકતાં કહ્યું કે - 'મને એમ હતું કે હું ભોગ ભોગવી રહ્યો છું, પરંતુ ભોગોએ મને ભોગવી નાખ્યો; મને એમ હતું કે હું તપ કરી રહ્યો છું પરંતુ તપે મને તપાવી નાખ્યો; મને એમ હતું કે કાળ વ્યતીત થઈ રહ્યો છે પરંતુ હું વ્યતીત થઈ ગયો; મને એમ હતું કે તૃપ્તિઓ જાણી થઈ ગઈ છે પરંતુ હું જાણી થઈ ગયો.' અરુ.

“ગમે તેટલી નોટો હોય, ગમે તેટલા ડોલર હોય, ગમે તેટલું સોનું-રૂપું હોય પણ એમાં તારું કેટલું ? હે મનવા ! તારું કેટલું ? દાળભાત, શાક, રોટલી ખાતા હોઈએ તો બે રોટલી, થોડું શાક અને ચપડી દાળભાત; ડુંગળી-રોટલો ખાતા હોઈએ તો એક રોટલો અને એક ડુંગળી; બસ એટલું જ તારું; બાકી ભલેને કોઈઓ ભરેલી હોય, એ બધું કોઈઓમાં જ પડી રહેવાનું. અને જરૂર કરતાં જો વધારે ખાધું તો પેટમાં આંકડી આવી, ઝાડા થઈ ગયા, તાવ આવ્યો, ઊલટી થઈ ગઈ અને બધું બહાર નીકળી ગયું. મનુષ્યની આ સ્થિતિ છે તોય મનુષ્ય ચેતતો નથી. ગુરુસંતો ચેતાવે છે તોય ઘડીભર સ્મશાનવેરાગ્ય, વળી પાછા ઠેરના ઠેર. તો ભૌતિક સંપત્તિનો આપણી હાજરીમાં જ સદ્ઉપયોગ કરી લેવો જોઈએ. નહીં તો પછી પાછલાંને દિવાળી થાય... અરે ! દિવાળી થાય તો તો સારું પણ એમ પણ થતું નથી. પાછલાંને હોળી થાય છે. આપણું દ્રવ્ય આપણાં બાળકોના હાથમાં આવી જાય અને આપણે એમને બુદ્ધિની શુદ્ધિનો વારસો ન આપી શક્યા હોઈએ તો લોકો તેને અવળા માર્ગે ચડાવી દે. અને તો, આપણા ધનથી આપણાં બાળકોનું કલ્યાણ ન થયું પણ ઉપરથી અકલ્યાણ થયું; અને તે પણ આપણી અસાવધાનીના કારણે. બાકી તો -

“જે જીવ આપણે ત્યાં આવ્યો છે, તે શું આપણી હોશિયારીથી આવ્યો છે ? ના, એ એનાં ભાગ્ય લઈને આવ્યો છે. આપણને એમ છે કે આપણે તેને ખવડાવી-પીવડાવી, ભાગ્યાવી-ગાગ્યાવીને જલસા કરાવીએ છીએ. પરંતુ ખરેખર તો એ એનાં ભાગ્ય લઈને આવ્યો છે, આપણી હોશિયારીથી નથી આવ્યો. નહીં તો કેટલાંય પતિ-પત્નીઓને સંતાન મેળવવા જમીન-આસનાન એક ન કરવાં પડત. અને જમીન-આસમાન એક કર્યા પછી પણ એમને ત્યાં સંતાન નથી હોતાં. મનુષ્યની

હોશિયારીથી જ જો સંતાન-પ્રાપ્તિ થતી હોય તો કોઈ નિઃસંતાન રહે જ શા માટે ? આ થઈ એક વાત. અને બીજી વાત -

બીજાનાં સંતાનો પણ આપણાં જ છે

“આપણા દ્વારા જે બાળક જન્મત ઉપર આવ્યું તે જ “આપણું” બાળક! આમ સમજવું એ તો કેટલી અજ્ઞાનતા કહેવાય ! જે જીવાત્મા આપણને નિમિત્ત બનાવીને આપણે ત્યાં જન્મ લે છે, શરીર ધારણ કરે છે એને આપણે કહીએ છીએ ‘આપણો દીકરો’ - ‘આપણી દીકરી’. આપણાં રજ-વીર્યથી ઉત્પન્ન થયું એટલે આપણું સંતાન ?! અરે ભાઈ ! એ રજ-વીર્ય તમે લાવ્યા ક્યાંથી ? એ રજ-વીર્ય તમે જન્મ્યા ત્યાં તો તમારામાં નહોતાં. મનુષ્યશરીરમાં સાત ધાતુ છે - સ્કત, રસ, માંસ, મેદ, અસ્થિ, મજ્જા અને વીર્ય (કે રજ). શરીર ઉત્પન્ન થયું ત્યારે શરીરનાં બધાં અંગો અકબંધ હતાં તથા માતાના ગર્ભમાંથી જ પહેલી છ ધાતુઓનું બંધારણ થયેલું હતું પરંતુ વીર્ય કે રજ નામની સાતમી ધાતુનું જન્મ સમયે અસ્તિત્વ નહોતું. પૃથ્વી પર રહેલાં ખેતરોમાં કુદરતે અનેક પ્રકારનાં ધાન્ય આપ્યાં, જે ખાવાપીવાની ચીજો આપી તેમાંથી રજ અને વીર્ય નામનાં તત્ત્વો બન્યાં. વળી આપણાં શરીરને ચેતનવંતુ બનાવ્યું તેમાં બેઠેલા ચેતન્યતત્ત્વે કે જે પંચમહાભૂતથી સ્વતંત્ર છે. આ તો કુદરતની કળા છે ! કુદરતની કમાલ છે !! તો, જે ખાવાપીવાનું આપણે ગ્રહણ કર્યું તેમાંથી રજ અને વીર્ય નામનાં તત્ત્વો બન્યાં. આમ કોઈપણ સ્ત્રીમાં રહેલ રજ અને પુરુષમાં રહેલ વીર્ય - એ બંને તત્ત્વોનું મૂળ હતું અન્ન-પાણી. પરંતુ એ અન્ન અને પાણી તો કુદરતની દેન છે, જે કુદરતે ચારે બાજુ વેરી મૂકી છે. એ ખાઈ-પીને જ દરેક સજીવસૃષ્ટિનાં વૃદ્ધિ અને વિકાસ થાય છે, વળી તે અન્ન-પાણીમાંથી બનેલ રજ-વીર્ય જેવાં તત્ત્વોમાંથી સજીવો પોતાના જેવો જ બીજો દેહ ઉત્પન્ન કરવા સમર્થ બને છે. એ તત્ત્વને આપણે ધારણ કર્યું અને સંતાન ઉત્પન્ન કર્યું તેને આપણે આપણું સંતાન કહ્યું. અરે ! પણ દરેક મનુષ્યમાં રહેલું એ તત્ત્વ પણ મૂળ તો અન્ન અને પાણીમાંથી જ બનેલું છે તો પછી તેમનાથી ઉત્પન્ન થયેલ સંતાનો ‘બીજાનાં સંતાનો’ કેમ ?! બીજાનાં સંતાનો પણ એ જ તત્ત્વોમાંથી બનેલાં છે કે જે તત્ત્વનું મૂળ છે અન્ન અને પાણી. તેથી જન્મતાં તમામ સંતાનો આપણાં જ છે. અને જે આ રીતની સમજણ કેળવીશું તો

મોહ-મમતામાંથી સહેલાઈથી છૂટી શકીશું.

“ જે ઉપરોક્ત સમજાણ કેળવીશું તો મોહ-મમતામાંથી મુક્ત થવાનું એ અમોઘ સાધન બની જશે. જે ‘મારું સંતાન - મારું સંતાન’ કર્યા કરીશું તો આપણું ચિત્ત મોહમમતામાં ચોંટી જશે. અને તો પછી એમાંથી છૂટી નહીં શકાય, મહામુશ્કેલી પડવાની. વળી બચપન, જુવાની, બુઢાપો અને મૃત્યુ; એ તો જીવનનો ક્રમ છે. તેથી જન્મ થયો છે તેનું મૃત્યુ તો નિશ્ચિત છે. તો, મોહમમતામય ઘર્ષને આપણે જીવતા હોઈશું તો જેનામાં મોહમમતા છે તેના મૃત્યુ સમયે તો મોટો આઘાત લાગવાનો, ખૂબ દુઃખ થવાનું. અસ્તુ.”

પૂજ્યશ્રીએ ઉપરોક્ત મૌલિક વાતો રજૂ કરીને આજની ગુરુપૂર્ણિમાએ સાચા આશીર્વાદ આપી દીધા. આવી તાત્વિક વાતોને પચાવવી સહેલી નથી. પરંતુ પૂજ્યશ્રી પાસેથી અવારનવાર આવી વાતો સાંભળવા મળે છે, અનેક દાખલા-દલીલો સાથે પૂજ્યશ્રી આવી વાતો રજૂ કરે છે તેથી દરેક ગુરુભાઈ-બહેન તે વાતોને યથાશક્તિ સમજી લે છે અને જીવનમાં ઉતારવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

કાર્યક્રમ આગળ ચાલી રહ્યો હતો. શ્રી અશ્વિનભાઈએ ગુરુમહિમાગાનથી ભરેલાં બે-ત્રણ ભજનો સંભળાવ્યાં. ભજનો બાદ પૂજ્યશ્રીએ ગુરુપૂર્ણિમા મહોત્સવની આમંત્રણ-પત્રિકા હાથમાં લીધી અને તેમાં રજૂ કરેલા નાના આધ્યાત્મિક લેખો પોતાની આગવી શેલીમાં વાંચવા માંડ્યા. પત્રિકામાંના ત્રણ લેખો આ મુજબ હતા -

પરમ કૃપાળુ ગુરુસંતો

પરમ કૃપાળુ ગુરુસંતો તો વ્યવહાર-પ્રપંચનાં કાર્યોથી ઉપરામ ઘર્ષને આધ્યાત્મિક જીવન જીવતા હોય છે, નિજનંદની મસ્તીમાં જ જીવન વ્યતીત કરતા હોય છે; જાણે કે હિમાલયની ટોચે વિહરતા હોય છે. પણ દયાળુ સ્વભાવના કારણે, નીચેની ટોચવાળાનો પોકાર સાંભળીને પોતે તેને સહારો આપીને ઉપરની ટોચે લઈ આવવા માટે પોતે નીચે ઊતરે છે. ત્યારે એવું પણ બનતું હોય છે કે નીચેવાળો કહે છે કે “મારે તો ઉપર નથી આવવું!” ત્યારે ગુરુજનો, ગમે તે રીતે પોતાનું મન મનાવીને ઉપરની ટોચે પાછા જવા માટે પગલાં ઉપાડે છે. ત્યારે પણ નીચેવાળો કહે છે કે “મારે તો ઉપર નથી આવવું પણ હવે

તમને પણ ઉપર નહીં જવા દઉં!” એ વખતે તેઓ, એ અજ્ઞાની અને હઠાચ્છીના મનનું સમાધાન કરવા અને તેનું કલ્યાણ કરવા, પોતાનો નિજનંદ છોડીને, થોડા સમય માટે તેની સાથે નીચેની ટોચે પણ રહી જતા હોય છે. તે વખતે પણ તે અહંકારી-અજ્ઞાની જીવ તો એમ જ સમજતો હોય છે કે “મેં મારી શક્તિ અને હોશિયારીથી જ ગુરુજને મારી પાસે રોકી પાડ્યા!”

સૌ કેવા ગુરુને ઈચ્છે છે?

તમે બધાં અમને ગુરુ સમજતાં હો પણ અમે તો તમને આધ્યાત્મિક મિત્રો જ સમજીએ છીએ અને તેથી તેવું જ વર્તન તમારા તરફ રાખીએ છીએ.

જે ઘડીએ અમે તમને શિષ્ય માનવાનું શરૂ કરીએ તે જ ઘડીએ તમે અમને ગુરુ માનવાનું બંધ કરી દેવાના અને અમારાથી દૂર ભાગી જવાના. કારણકે અમે તમને શિષ્ય માનીએ એટલે ગુરુ તરીકેની અમારી જવાબદારીઓ ઘણી વધી જાય અને એ જવાબદારીઓને પ્રમાણિકપણે અદા કરવા માટે અમારે તમારા પર અવારનવાર કડક થવું પડે. આ કડકાઈને સમજૂતી કરવા માટે અધિકારીપણું હોવું જરૂરી છે. સર્વસામાન્ય જનોમાં આવું અધિકારીપણું હોતું નથી.

મોટા ભાગના મનુષ્યો તો એવા ગુરુઓને ઈચ્છતા હોય છે કે જેઓ પોતાની “હા - એ - હા” કરે, અને તેમને એવા ગુરુઓ મળી પણ જતા હોય છે, પછી શા માટે તેઓ પોતાની હા-એ-હા ન કરનારને પસંદ કરે ?

અન્નકૂટ

દિવાળીના દિવસોમાં આપણે ભગવાનને અન્નકૂટ ધરાવીએ છીએ. અનેક પ્રકારની ખાવા-પીવાની સામગ્રી, ઘાળી-વાટકાઓમાં ભરીને ભગવાનની મૂર્તિની સામે બિછાવી દઈએ છીએ. એ અન્નકૂટ, મૂર્તિ સમક્ષ દિવસો અને મહિનાઓ સુધી ભલે પાથરેલો રહેવા દઈએ પણ તોય તેમાંથી ભગવાન એક રાઈના દાણા જેટલું પણ આરોગતા નથી. આપણે ભગવાનને ખૂબ પ્રાર્થના કરીએ છીએ કે “આ બધું આપ આરોગો.” પણ તેઓ બરાબર સમજે છે કે આ+રોગો= “આ” બધા “રોગો” આરોગીને રોગી જ થવાય, નિરોગી રહી જ ન શકાય -

આપણા ભોજન સમયે પણ આપણું ભાગું ભલે ચકાચક ભરેલું હોય પણ આપણા માટે તેમાંથી ક્યું અને કેટલું યોગ્ય છે તેનો વિચાર કરીને જમવું જોઈએ.

દિવાળીમાં અન્નકૂટ તો ઘણા લગાવે છે પણ આવી સમજથી કેટલા લગાવતા હશે ?

પૂજ્યશ્રી દ્વારા આવેખાયેલા આ લેખોને પૂજ્યશ્રીના મુખેથી સાંભળી સૌ ભાવવિભોર થઈ ગયા. ત્યારબાદ “કિસકો લાગું પાય” નામની પુસ્તિકાનું વિમોચન, ઓમ્પરિવાર-વલસાડના પરમગુરુપ્રેમી સાધનાબેન પટેલના શુભહસ્તે કરવામાં આવ્યું. આ પુસ્તિકાને છપાવવાનો તમામ ખર્ચ શ્રી નવીનભાઈ વ્યાસે આપેલો તેથી પૂજ્યશ્રીએ શ્રી નવીનભાઈનો પરિચય આપ્યો. ત્યારબાદ શ્રી અશ્વિનભાઈ બે-ત્રાગ ભજનો બોલ્યા. ભજનો ચાલુ હતાં તે દરમ્યાન પૂજ્યશ્રીએ અનેક ગુરુભાઈબહેનોને સ્વરૂપી પ્રસાદી ઓઢાડી.

ભજનનો કાર્યક્રમ પત્યો એટલે શ્રી નેપથભાઈએ “પ્રોજેક્ટ-લાયબ્રેરી” વિષેની માહિતી આપી. તેમણે રજૂ કરેલ માહિતી મુજબ ઓમ્ગુરુ પ્રેમસમર્પણધ્યાનભિન્નુ પરિવાર ટ્રસ્ટે

લગભગ બે હજાર પુસ્તકાલયોને “રુતમ્બરા” સામયિક આજીવન વિના મૂલ્યે મોકલવા માટે સ્પોન્સર કરેલ છે અને આ પ્રોજેક્ટને કારણે ટ્રસ્ટના પ્રચાર અને પ્રસારના કાર્યને ઘણો વેગ મળ્યો છે. પૂજ્યશ્રીએ ‘પ્રોજેક્ટ-લાયબ્રેરી’ના કાર્યને ખૂબ બિરદાવ્યું અને સૌને આ કાર્યમાં સક્રિય રીતે જોડાવા માટે આગ્રહભરી વિનંતી કરી. ત્યારબાદ વલસાડ ઓમ્પરિવારના પ્રોફેસર શ્રી પ્રથમેશભાઈએ પ્રાસંગિક પ્રવચન કર્યું અને પૂજ્યશ્રીને વલસાડ પધારવા ભાવભીનું આમંત્રણ આપ્યું.

“ગુરુ પૂર્ણિમા મહોત્સવ”નો મુખ્ય કાર્યક્રમ ગુરુપૂજનનો કે જ્ઞેની આકંઠ આતુરતા સૌ ગુરુભાઈબહેનોએ હતી. શ્રી નવીનભાઈએ ગુરુચરાણોનું પૂજન કર્યું અને ત્યારબાદ ગુરુબહેનો અને પછી ગુરુભાઈઓએ પૂજન કર્યું. ગુરુપૂજનનો કાર્યક્રમ પત્યો એટલે ભોજન-પ્રસાદીનું કાર્ય ચાલું થયું. ભોજન-પ્રસાદ લેતાં લેતાં સૌ આજના કાર્યક્રમમાં થયેલી વાતોને વાગોળતા હતા. આમ, ગુરુપૂર્ણિમા મહોત્સવ સંપન્ન થયો. અસ્તુ.

ઓ. પ્રે. પ. ટ્રસ્ટને માધ્યમ બનાવી પ્રોજેક્ટ-લાયબ્રેરી અંતર્ગત પુસ્તકાલયોને સ્પોન્સર કરનારાઓની યાદી

ક્રમાંક	નામ	પુસ્તકાલયોની સંખ્યા	૧૪)	અનામી	૪
૧)	શ્રી એમ. જી. સોલંકી	૨૦	૧૫)	યશ બિલ્ડર્સ	૪
૨)	શ્રી બાલકિશન પોદાર	૧૦	૧૬)	શ્રી જયંતભાઈ એન. ચોકસી	૪
૩)	શ્રી પવન પોદાર	૧૦	૧૭)	શ્રી પ્રથમેશભાઈ ઘનશ્યામભાઈ પટેલ	૪
૪)	શ્રી નેપથ સી. વ્યાસ	૧૦	૧૮)	શ્રી સચિતાબેન કાંતિલાલ જોશી	૪
૫)	મહાકાંત પેથોલોજી લેબોરેટરી	૧૦	૧૯)	મે. રોશન એસીડ એન્ડ કેમીકલ્સ	૩
૬)	ગુજરાત સેલ્સ ફ્લોર મિલ્સ એસોસીએશન	૯	૨૦)	શ્રી તનુમતીબેન હરિવદન મહેતા	૨
૭)	મે. હેમંત એન્ટરપ્રાઇઝ	૯	૨૧)	મે. અલ્પેશ ટાપર્સ	૨
૮)	શ્રી જયમલ દેસાઈ	૮	૨૨)	શ્રી ગોપાલભાઈ વાસાગવાળા	૨
૯)	શ્રી ઉપાબેન આર. કાલીયા	૮	૨૩)	શ્રી શીલાબેન વાસાગવાળા	૨
૧૦)	અનામી	૮	૨૪)	શ્રી ચીરાગભાઈ બી. સોની	૨
૧૧)	શ્રી જીવરામભાઈ પટેલ	૫	૨૫)	શ્રી નરેશ શાંતિલાલ પંડ્યા	૨
૧૨)	નેશન ઈન્ડોટેક	૪	૨૬)	શ્રી વસંતભાઈ કે. તલાટી	૨
૧૩)	શ્રી શારદાબેન કાંતિભાઈ પટેલ	૪	૨૭)	શ્રી લક્ષ્મણભાઈ પી. ભાવસાર	૨

૨૮)	શ્રી સુમીરભાઈકે. સોની	૨	૩૭)	શ્રી પ્રકાશભાઈ આર. શાસ્ત્રી	૧
૨૯)	મે. નાથાલાલ કાળીદાસ શ્રોફ	૨	૩૮)	શ્રી શશીકાંત બી. વ્યાસ	૧
૩૦)	શ્રી જ્યેશભાઈ એ. શાહ	૨	૩૯)	શ્રી કૃષ્ણગજવન સી. બશેરી	૧
૩૧)	શ્રી સનાતન રાજરામ વીંછી	૨	૪૦)	મે. અંબિકા વુડ વર્કસ	૧
૩૨)	શ્રી જ્યંતીભાઈ સાંકળચંદ ગાંધી	૨	૪૧)	મે. ભવાની વિજ્ય સો મીલ	૧
૩૩)	શ્રી અનીલભાઈ પારેખ	૧	૪૨)	મે. ભવાની ટીમ્બર માર્ટ	૧
૩૪)	શ્રી મધુભાઈ બી. વ્યાસ	૧	૪૩)	શ્રી દીનાબેન દવે	૧
૩૫)	શ્રી બંસીલાલ ગોકળદાસ શેઠ	૧	૪૪)	મે. દેસાઈ ઓટો સેન્ટર	૧
૩૬)	શ્રી પૂજાભાઈ મંગળદાસ ચૌહાણ	૧	૪૫)	મે. કોમર્શીયલ ગ્રીફ્ટસ એન્ડ સ્ટેશનરી	૧

પ્રોજેક્ટ-લાયબ્રેરી હેઠળ આવરી લેવાયેલ પુસ્તકાલયોની યાદી (ગતાંકથી ચાલુ)

અ.નં.	પુસ્તકાલયનું નામ-સરનામું	૧૮૧૭	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય	મુ. પો. વરસોડા,
૧૮૦૯	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય		મુ. પો. નવાપુરા(કુણા),	તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.
	મુ. પો. ધરોડા, તા. માતર,		તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.	૧૮૨૬
	જિ. ખેડા.	૧૮૧૮	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય	મુ. પો. સોજલી,
૧૮૧૦	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય		મુ. પો. વાધાવત,	તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.
	મુ. પો. ત્રાજ, તા. માતર,		તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.	૧૮૨૭
	જિ. ખેડા.	૧૮૧૯	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય	મુ. પો. વિઠલપુરા,
૧૮૧૧	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય		મુ. પો. સાંખેજ,	તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.
	મુ. પો. ડામરી, તા. માતર,		તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.	૧૮૨૮
	જિ. ખેડા.	૧૮૨૦	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય	મુ. પો. રાસ્કા,
૧૮૧૨	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય		મુ. પો. નેનપુર,	તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.
	મુ. પો. વાગસર, તા. માતર,		તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.	૧૮૨૯
	જિ. ખેડા.	૧૮૨૧	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય	મુ. પો. વડદલા,
૧૮૧૩	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય		મુ. પો. વમાલી,	તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.
	મુ. પો. વાવ, તા. માતર,		તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.	૧૮૩૦
	જિ. ખેડા.	૧૮૨૨	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય	મુ. પો. ગાડવા,
૧૮૧૪	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય		મુ. પો. જાળિયા,	તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.
	મુ. પો. ગાંધીપુરા, તા. માતર,		તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.	૧૮૩૧
	જિ. ખેડા.	૧૮૨૩	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય	મુ. પો. કુણા,
૧૮૧૫	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય		મુ. પો. મલાતજ,	તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.
	મુ. પો. વડાવા, તા. માતર,		તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.	૧૮૩૨
	જિ. ખેડા.	૧૮૨૪	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય	મુ. પો. કરોલી,
૧૮૧૬	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય		મુ. પો. મહીજ,	તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.
	મુ. પો. જરાવત,		તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.	૧૮૩૩
	તા. મહેમદાવાદ, જિ. ખેડા.	૧૮૨૫	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય	મુ. પો. ચંદ્રનગર,

૧૮૩૪	તા. આગુંદ, જિ. ખેડા. સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. જખલા, તા. આગુંદ, જિ. ખેડા.	૧૮૪૭	તા. ઠાસરા, જિ. ખેડા. સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. સૂઈ, તા. ઠાસરા, જિ. ખેડા.	૧૮૬૦	જિ. સાબરકાંઠા. સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. ચોરીવાડ, તા. ઈડર, જિ. સાબરકાંઠા.
૧૮૩૫	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. ધોળી, તા. આગુંદ, જિ. ખેડા.	૧૮૪૮	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. દેવનગર, તા. ઠાસરા, જિ. ખેડા.	૧૮૬૧	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. લાલપુર, (બડોલી) તા. ઈડર, જિ. સાબરકાંઠા.
૧૮૩૬	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. લેડવા, તા. આગુંદ, જિ. ખેડા.	૧૮૪૯	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. સરખેજ, તા. કપડવંજ, જિ. ખેડા.	૧૮૬૨	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. વાવડી, તા. પ્રાંતિજ, જિ. સાબરકાંઠા.
૧૮૩૭	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. પ્રતાપપુરા, તા. આગુંદ, જિ. ખેડા.	૧૮૫૦	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. છીપીએલ, તા. કપડવંજ, જિ. ખેડા.	૧૮૬૩	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. બડોદરા, તા. પ્રાંતિજ, જિ. સાબરકાંઠા.
૧૮૩૮	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. ભરોડા, તા. આગુંદ, જિ. ખેડા.	૧૮૫૧	બોરાણા સેવાસમાજ ગ્રંથાલય મુ. પો. બોરાણા, તા. હિંમતનગર, જિ. સાબરકાંઠા.	૧૮૬૪	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. સાંપડ, તા. પ્રાંતિજ, જિ. સાબરકાંઠા.
૧૮૩૯	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. ગાના, તા. આગુંદ, જિ. ખેડા.	૧૮૫૨	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. ગઢેડા, તા. હિંમતનગર, જિ. સાબરકાંઠા.	૧૮૬૫	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. ઝીંજવા, તા. પ્રાંતિજ, જિ. સાબરકાંઠા.
૧૮૪૦	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. ડભાલી, તા. ઠાસરા, જિ. ખેડા.	૧૮૫૩	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. રાજપુર, તા. હિંમતનગર, જિ. સાબરકાંઠા.	૧૮૬૬	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. સાપરા, તા. મોડાસા, જિ. સાબરકાંઠા.
૧૮૪૧	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. કોસમ, તા. ઠાસરા, જિ. ખેડા.	૧૮૫૪	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. રૂદરડી, તા. ઈડર, જિ. સાબરકાંઠા.	૧૮૬૭	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. લીંબોઈ, તા. મોડાસા, જિ. સાબરકાંઠા.
૧૮૪૨	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. સાંગોલ, તા. ઠાસરા, જિ. ખેડા.	૧૮૫૫	કાવા માધ્યમિક શાળા મુ. પો. કાવા, તા. ઈડર, જિ. સાબરકાંઠા.	૧૮૬૮	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. ડાભા, તા. બાયડ, જિ. સાબરકાંઠા.
૧૮૪૩	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. વસો, તા. ઠાસરા, જિ. ખેડા.	૧૮૫૬	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. દાવડ, તા. ઈડર, જિ. સાબરકાંઠા.	૧૮૬૯	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. રેરીયા, તા. બાયડ, જિ. સાબરકાંઠા.
૧૮૪૪	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. જરગાલ, તા. ઠાસરા, જિ. ખેડા.	૧૮૫૭	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. ભવાનગઢ, તા. ઈડર, જિ. સાબરકાંઠા.	૧૮૭૦	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. પાલડી, તા. બાયડ, જિ. સાબરકાંઠા.
૧૮૪૫	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. જખેડ, તા. ઠાસરા, જિ. ખેડા.	૧૮૫૮	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. સાબલી, તા. ઈડર, જિ. સાબરકાંઠા.		
૧૮૪૬	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. ભકાસા,	૧૮૫૯	સાર્વજનિક પુસ્તકાલય મુ. પો. કપોડા, તા. ઈડર,		

જગ્યાના અભાવને કારણે બાકી રહેલ પુસ્તકાલયોની યાદી આવતા અંકમાં પ્રગટ થશે.

લેસર ટાઇપસેટીંગ :- જાડી પ્રાઇન્ટ એન્ડ સીમ પ્રિન્ટીંગ ૧૦, દિવેળી પાર્ક સોસાયટી, સુનાપાર્ક, અમદાવાદ-૩૧. ફોન :- ૭૯૫૨૬૬૯

अीश्वर का बोधक (नाम) प्रणव/ओम् है ।



(समाधिपाद के दशमो का माषातुवाद्)

- (२४) क्लेश, कर्म, कर्मफल और वासना जिसमें नहीं है ऐसा पुरुषविशेष/चित्तनविशेष अीश्वर है ।
- (२५) अीश्वर संपूर्ण सर्वज्ञ है ।
- (२६) अीश्वर पूर्वकाल के गुरुओं के भी गुरु है और काल की मर्यादा से (जन्म-मृत्यु से) पर है ।
- (२७) अीश्वर का नाम प्रणव/ओम् है ।
- (२८) अर्थ के चिन्तन सहित ओम् का जप करना ।
- (२९) चिन्तन सहित जप करने से अन्तरायों का अभाव और आत्मसाक्षात्कार होता है ।

ब्रह्मिन्मान ओम् परिवार, १/अ, पल्लिवडनगर, नारनपुरा, अहमदाबाद-३८० ०१३ ।

● द्रष्टेना उद्देशो :-

(१) सर्वव्यापक परम सूक्ष्म चेतन तत्त्व के जेनुं नाम प्रणव (ओम् -ॐ) छे तेनी प्रतीति अहुषनसमाजने कराववा प्रयत्न करवो. (२) 'योग' नो प्रथार, प्रसार अने संशोधन करवा प्रयत्न करवो. (३) समाजनुं नैतिक धोरण छींचुं लाववा माटे आध्यात्मिक ज्ञाननो साहित्य द्वारा प्रथार अने प्रसार करवानो प्रयत्न करवो. (४) आ उपरांत 'अहुषनहिताय-अहुषनसुभाय'ने लगतां कार्यो जेवां के केणवणी, तनीनी सारवार वगेरे करवा माटे प्रयत्न करवो.



આદર્શસ્થાપક તથા આધ્યાત્મિક વડા
પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજી

PRINTED & PUBLISHED BY :-

Dr. S. S. Bhikshu for
AUMGURU PREMSAMARPANDHYANBHIKSHU PARIVAR TRUST
1/A, Palladnagar Society, Narampura, Ahmedabad - 380 013.
Printed at: Kunal Offset, Odhav, Ahmedabad.
Hon. Editor : Naisshadh vyas
(Reg. No. E/4416 Date 11-5-81)
I.T.E.U. 80-G (5) No. H.Q. -III 33-163/95-96 up to March 2000

લવાજમ દર :-

વાર્ષિક સભ્ય (ભારતમાં) -----	રૂ. ૨૦-૦૦
આજીવન સભ્ય (") -----	રૂ. ૨૫૦-૦૦
વાર્ષિક સભ્ય (પરદેશમાં) -----	૧૨ \$
આજીવન સભ્ય (") -----	૧૦૧ \$

લવાજમ મોકલવાનું સ્થળ :-

- (૧) ડૉ. સોમાલાઈ એ. પટેલ
૧/અ, પલિયડનગર,
સેન્ટ ગ્રેવિયર્સ હાઈસ્કૂલ રોડ,
નારણપુરા, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૩.
- (૨) નૈષદલાઈ સી. વ્યાસ
"સ્વાશ્રય",
૩, ગંગાધર સોસાયટી, રામબાગ પાછળ,
મણીનગર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮.

સૂચના :-

- (૧) લવાજમ ચેક દ્વારા અથવા મનીઓર્ડર દ્વારા
" ઓ. પ્રે. પ. ટ્રસ્ટ " ના નામે મોકલવું. સાથે
આપનું પૂરું નામ, સરનામું શુદ્ધ અક્ષરોમાં
લખી મોકલવું.
- (૨) જે સભ્યનાં રહેઠાણનાં સ્થળ બદલાયાં હોય
તેમણે તેમના નવા રહેઠાણનું પૂરું સરનામું
લખી મોકલવું જેથી વ્યસ્થાપકોને અંક
મોકલવામાં સરળતા રહે.
- (૩) " રત્નમ્બરા " ને લગતો પત્રવ્યવહાર નીચેના
સરનામે કરવો.
નૈષદલાઈ સી. વ્યાસ
"સ્વાશ્રય",
૩, ગંગાધર સોસાયટી, રામબાગ પાછળ,
મણીનગર, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૮.

પ. પૂ. ગુરુદેવ શ્રી યોગભિક્ષુજી
સાથેના સંસ્મરણો તથા પ્રેરક
પ્રસંગો આવકાર્ય છે.

Pin Code

To,
